

NR. 21, 1966, 1. DECEMBER

Samvirke

Som nabo til Fakse by, kun adskilt derfra af en smal bræmme træer, ligger Danmarks største kalkbrud og ligner selv ved sommerdage et vinterlandskab. Inde i bladet fortælles træk fra dets ejendommelige historie

FOR
50
ÅR SIDEN

HELGEN, DJÆVEL eller SVINDLER

50 år siden, et komplott af russiske adelsmænd myrdede „mirakelmageren“ Rasputin, der havde opnået så stærk magt over kejserinden, at han til sidst fik større indflydelse på statsanliggender end tsaren selv

DEN russiske eks-fyrste *Felix Jussupov* er antagelig den eneste drabsmand, der selv har bragt sin sag for en domstol med det direkte formål at blive juridisk anerkendt som morder. Det skete, da et amerikansk selskab havde indspillet en film om den mystiske russer, *Rasputin*. Tekstforfatteren lod i stykket en ren fantasifigur ombringe denne mand, men Jussupov krævede dom for, at *han* var den rigtige morder og filmen derfor injurerende. Den aldrende fyrstelige højhed fik rettens medhold og opnåede et pænt dollarbeløb i erstatning.

Formodentlig gav filmen overskud alligevel. Ellers har den i alt fald ikke udnyttet sit stof effektivt. Grigorij Jefimovitsj Rasputins liv, som afsluttedes en vinternat for 50 år siden, rummer nemlig til overflod alle de effekter, der plejer at lokke husarerne ind: uhygge, mystik, komik, „overnaturlige kræfter“, sex i massevis, forbrydelser af næsten enhver art og dertil det fængslende i, at en jævn sibirisk bonde bliver en mere indflydelsesrig person end den enevældige russiske kejser, tsaren selv – samt måske tsarinaens, kejserindens, elsker.

Det sidste betragtedes af mange i datidens

Rusland som en kendsgerning, og for at det ikke skulle være løgn, tilføjede rygtet, at han også stod i forhold til de ældste af tsarparrets fire unge døtre. Både med hensyn til kejserinden og pigebørnene er der tale om ubeviste påstande, selv om der foreligger et brev fra tsarinaen til Rasputin, hvori hun bl. a. skriver: *Jeg ønsker kun én ting, at falde i søvn, altid at sove ved din skulder og i dine arme. Hvilken lykke at føle dig nær ved mig. Hvor er du? Hvor er du rejst hen? Kom hurtigt, jeg venter på dig... jeg elsker dig for evigt.*

Det lyder unægtelig som en kærligheds-epistel, men andre vidnesbyrd gør det nu meget vel tænkeligt, at den hengivenhed, som lyser ud af ordene, var af rent platonisk art.

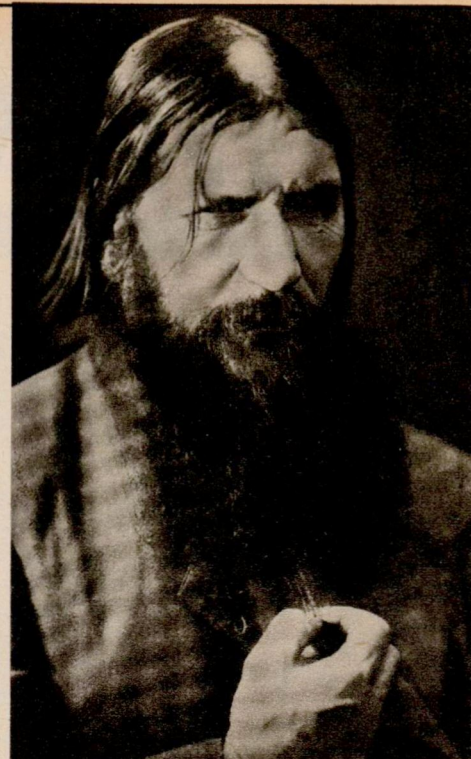
HVORDAN det ellers forholder sig hermed, så var rygtet ikke uforklarligt. Rasputin opførte sig nærmest som et medlem af tsarfamilien og behandlede de kronede hoveder med en intimitet og bramfrihed, som ville have virket forbløffende selv ved et af vore dages mere demokratiske hoffer. I lange perioder kom han næsten daglig i kejserpaladsets private gemakker, slog hans majestæt, *Nikolaj II*, på skulderen, hilste hans hustru med et smæk-kys på munden og trampede uden at banke på ind i prinsessernes soveværelse for at sige godnat. En guvernante, som tillod sig at protestere herimod på den kejserlige blufærdigheds vegne, blev fyret på gråt papir. Tsarinaen betragtede det som en foranstaltning blot at antyde muligheden af, at den gode Grigorij nærede andet end de reneste følelser overfor hendes teenage-døtre, selv når de var i natkjole. Rasputin benyttede iøvrigt guvernantens afskedigelse til at forføre barnepigen. Da hun klagede, blev hun anbragt på et sindssygehospital.

I tsarinaens øjne var denne husven en helgen. Desuden troede hun klippefast på, at han besad overnaturlige egenskaber – fremfor alt en mystisk evne til at helbrede syge. Dette var så afgørende for hende og tsaren, fordi deres yngste barn og eneste søn led af den frygtede blødersygdom. Han var gennem sin mor et oldebarn af den engelske dronning *Victoria*, i hvis slægt denne lidelse var arvelig.

Selv rent overfladiske læsioner – såsom at slå næsen til blods eller at falde og skrabbe et knæ – kunne derfor bringe den lille tronfølger i livsfare. Han var flere gange opgivet af lægerne, og hver gang blev han – for hans forældre at se – reddet af Rasputin blot ved at denne stirrede på drengen eller holdt ham i hånden. Ved en enkelt lejlighed blev helbredelsen endog gennemført pr. telegram.

Desuden havde denne mirakelmager ry for at være *synsk* – at kunne se ind i fremtiden. Et af adskillige „beviser“ herfor leverede han en dag, da en af hans fjender, premierminister *Stolypin*, kørte forbi. Rasputin begyndte ved synet af vognen at råbe: *Se, døden følger efter ham... døden er lige i hælene på ham*. Stolypin fortsatte, men få timer senere blev han snigmyrdet under en operaforestilling.

EN mand med så ekstraordinære egenskaber – og som desuden var de allerhøjeste majestæters støttepille og fortrolige – måtte naturligvis blive en forgrundsfigur i *St. Petersburg* (det nuværende Leningrad) som dengang var rigets hovedstad. Rasputin blev en feteret gæst i fornemme, adelige kredse – særlig i dameselskaber, hvor man betragtede det som et raffinement mere, at han kunne finde på

RASPUTIN

– den „hellige djævel“ som hans fjender kaldte ham.

at sige: *Fede ko!* til en storfyrstinde eller forsøge på at klæde værtinden af. På trappen til hans lejlighed ventede folk undertiden i to-tre dage for at få foretræde og anmode ham om bistand – enten af helbredsmæssig art eller til at opnå en gunstbevisning hos tsaren.

RYGTET fortalte meget detaljeret om Rasputins seksuelle udsejler både med de fornemme adelsdamer, med de kvinder, som henvendte sig på hans bopæl – og med talrige andre. En politirapport om en af hans rejser beretter, at ligegyldigt hvor han kom hen, styrede han først sine skridt mod den lokale badstue med et par kvindfolk på slæbetov.

Den side af sagen var jo i sig selv nok til at skabe adskillige uvenner – f. eks. blandt de pågældende damers ægtemænd – men langt mere udsat blev Rasputins stilling dog, da han via tsarinaen kom til at øve indflydelse på tsarens afgørelse af vigtige statsanliggender. Han betegnede til sidst som den mest hadede mand i Rusland.

ALLE bestræbelser på at kompromittere ham ved hjælp af rapporter om hans usædelige levede var dog omsonst, fordi tsarinaen stædigt fastholdt sit standpunkt: *De hader ham, fordi vi elsker ham*. Adskillige forsøg på at tage mirakelmanden af dage mislykkedes også, skønt et af attentaterne var tilrettelagt af indenrigsministeren og en af politiets øverste ledere – forresten to mænd, som Rasputin selv havde skaffet disse embeder.

Nær ved at lykkes var dog et mordforsøg i sommeren 1914. En kone forklædt som tigerske jog en kniv i maven på Rasputin, men han reddede sig ved at slå hende bevidstløs med et brændestykke. Som følge af knivstikket lå han på hospitalet i de hektiske uger omkring udbruddet af den første verdenskrig. Nogle skribenter har hævdet, at han måske ellers kunne have hindret tsaren i at kaste Rusland ind i krigen. Det er nok at overdrive Rasputins betydning, men i alt fald var han mod krigsførelse både ved denne og andre lejligheder.

Samvirke

39. årgang

Chefredaktør: EGGERT NIELSEN, ansvarshavende
Medarbejdere: Bodil M. Begtrup, Kaj Christiansen, Robert Corydon og Egon Rasch, Otto Riis, redaktionschef
Redaktionens adresse: Roskildevej 65, Albertslund
Telf.: 64 88 11, udenbys: (01) 64 88 66
Udgiver: Fællesforeningen for Danmarks Brugsforeninger
Tryk: Egmott H. Petersen, Gutenberghus
Samvirke påtager sig intet ansvar for manuskripter, fotografier og tegninger, der uopfordret indsendes

Da tsaren senere tog til fronten for personligt at fungere som hærchef, kom hans gemalinde og dermed Rasputin til at udøve en praktisk talt enevældig magt i St. Petersburg. Dumaen – den russiske rigsdag – blev opløst, da den protesterede, og ministre, generaler, politichefer og andre høje embedsmænd blev på Rasputins vink afsat eller forflyttet og erstattet med folk, han mente at kunne stole på. En af hans gamle drikkebrødre, en gartner, udnævntes til biskop.

Forsåvidt udstrakte hans magt sig også til den egentlige krigsførelse. Tsaren modtog hjemmefra en stadig strøm af militære anvisninger, som han ikke var meget for at sidde overhørig. De var baseret på Rasputins drømme, og for at de skulle blive ført ud i livet i den rigtige ånd, gav tsarinaen sin mand besked om at rede sig med en af Rasputins kamme, inden han traf vigtige beslutninger.

I DEN brede befolkning og blandt soldaterne var det en udbredt opfattelse, at både tsarinaen (der var tyskfødt) og Rasputin virkede som regulære tyske spioner.

Denne anklage spillede også en rolle for fyrst Jussupov – efter hans egen forklaring. Desuden påstår han, at Rasputin omgikkes med planer om at afsætte tsaren. Hvad motivet nu end var, så besluttede fyrsten sig til at myrde denne mand. Med i komplotet var desuden en storfyrste, et medlem af dumaen, en læge og en yngre officer – så det var i alt fald en celeber bande snigmordere. De snakkede så meget om deres forehavende, at det allerede på forhånd var kendt i vide kredse, og Rasputin blev advaret fra flere sider.

Alligevel tog han mod en invitation til at besøge Jussupov i hans palæ i St. Petersburg sent om aftenen den 29. december 1916. Han troede ikke rigtig på nogen fare fra den unge fyrste, der var så kvindagtig af udseende og væsen, at han med stor succes havde optrådt på scenen som skuespillerinde.

Men det *var* alvor. I fyrstehjemmet blev Rasputin beværtet med bl. a. en kage, som var præpareret med cyankalium nok til at slå et regiment soldater ihjel. Det virkede ikke. Så skød Jussupov sin gæst ned bagfra. Han ramtes i hjerteregionen og var tilsyneladende død. Senere vågnede han alligevel op, blev gennemhullet med endnu et par revolver-skud, maltrakteret med spark og knippslag og til sidst kastet i den tilfrosne Neva-flod gennem et hul i isen. Da han blev fundet et par dage efter, konstaterede man, at den egentlige dødsårsag var drukning. Nogen retsforfølgning blev aldrig gennemført mod morderne, skønt udenlandske journalister næsten direkte skrev, hvem det var.

RASPUTIN havde forudsagt, at dersom han blev myrdet af *bojarer*, adelsmænd, ville det føre til regimets undergang og tsarfamilien blive udslettet, inden der var gået to år. Det kom til at passe. Et par måneder efter hans død begyndte revolutionen, og i juli 1918 dræbtes tsaren, hans hustru og deres børn.

Rasputins lig blev gravet op og brændt. Det havde dermed, sagde man, været udsat for alle fire elementer: vand, jord, ild og luft. Men dermed faldt der ikke glemsel over hans skæbne. Indtil nu er der skrevet over hundrede bøger – ja, sågar en opera – om ham, og der er stadig lige vild uenighed om, hvorvidt han var en helgen, en djævel eller bare en snedig svindler.

En lækkerbid
ved juletid ...

- et stykke Dukat
chokolade - fin og
ren i smagen.

.. og den fås både som fløde og bitter – eller fløde
med hakkede nødder! Plade à 45 g – 0,88.

- OG SÅ FÅR DE ENDDA DIVIDENDE

BRUGSEN

VI MØDES I BRUGSEN OG FAR DEL I DIVIDENDEN

STATUS på vejen frem

Hvad skal kooperationen med et øget medlemstal og rekordomsætning, hvis den ingen problemer har at løse, udslyngede en „andelsfilosof“ fornylig i det norske brugsforeningsblad i en artikel med den udfordrende titel: „Vil kooperationen miste sin berettigelse?“

Debatten herom er også taget op i den danske by-kooperations tidsskrift „Kooperationen“, hvor bl. a. *Aktuelt's* forbrugerredaktør Ruth Nørthen udtalte den mening, at *hvis markedsandele og salgsstatistikker bliver det lykkeligste i brugsforeningsfolkenes tilværelse, har de misforstået deres opgave.*

Hensigten med begge de citerede udtalelser var at understrege, at brugsens indsats ikke bare kan måles i salgstal og regnskabsstal, men må bedømmes ud fra andre ting såsom evnen til at gennemtrumfe kvalitetsforbedringer

inden for fødevarer og boligudstyr med mere.

DET er helt rigtigt, at brugsforeningen som forbrugernes egen organisation har langt videre opgaver end bare at sælge. Men er omsætningscifre og markedsandele egentlig ikke en ganske god målestok for, hvor godt brugsen løser disse forbrugeropgaver? Jo flere familier, der søger til brugsen, og jo større køb de lægger der, des bedre må det da være lykkedes at præstere de rigtige varer i de rigtige butikker til den rigtige pris.

Meget er der at udrette endnu, men at en del også er nået, fremgår af den sidst udkomne brugsforeningsstatistik og andre nylig offentliggjorte fakta om bevægelsens fremskridt. Efter en stigning sidste år på 52.500 er medlemstallet således nu oppe på 712.000, svarende til at 44 % af Danmarks

husstande er medlem af en brugsforening. For femten år siden var medlemsdækningen kun 32 %, og det vil sige, at brugsforeningernes medlemstal lige siden er vokset i hurtigere tempo end befolkningstilvæksten som helhed. Dengang var hver tredje familie medlem, idag er det stort set hver anden.

Der blev i 1965 købt for 2,7 milliarder kr. i brugsforeningsbevælgens varehuse og butikker. Godt 400 mill. kr. var grovvarer (d.v.s. gødning, markfrø, korn, foderstoffer m. v. til landbruget). Af egentlige butiksvare købte medlemsfamilierne for ca. 2,3 milliarder kr. (ca. 3.000 kr. pr. familie). Til sammenligning kan nævnes, at Danmarks købmandsforretninger samme år omsatte butiksvare for omkring 5 milliarder kr. Brugsforeningerne med deres ca. 2.350 butikker omsætter således et beløb på næsten halvdelen af, hvad købmændene omsætter gennem deres ca. 12.000 forretninger. Det betyder, at brugsforeningsbutikkerne gennemgående er over dobbelt så store som købmandsforretningerne.

I kapløbet med købmændene er brugsforeningerne et hestehoved – men også kun eet – foran. I 1965 steg brugernes omsætning med små 14 %, købmændenes med 11 %. I den forløbne del af 1966 er brugerne gået frem med ca. 16 %, købmændene med ca. 13 %. Det ser ud til, at brugsforeningernes, samt de private køb-

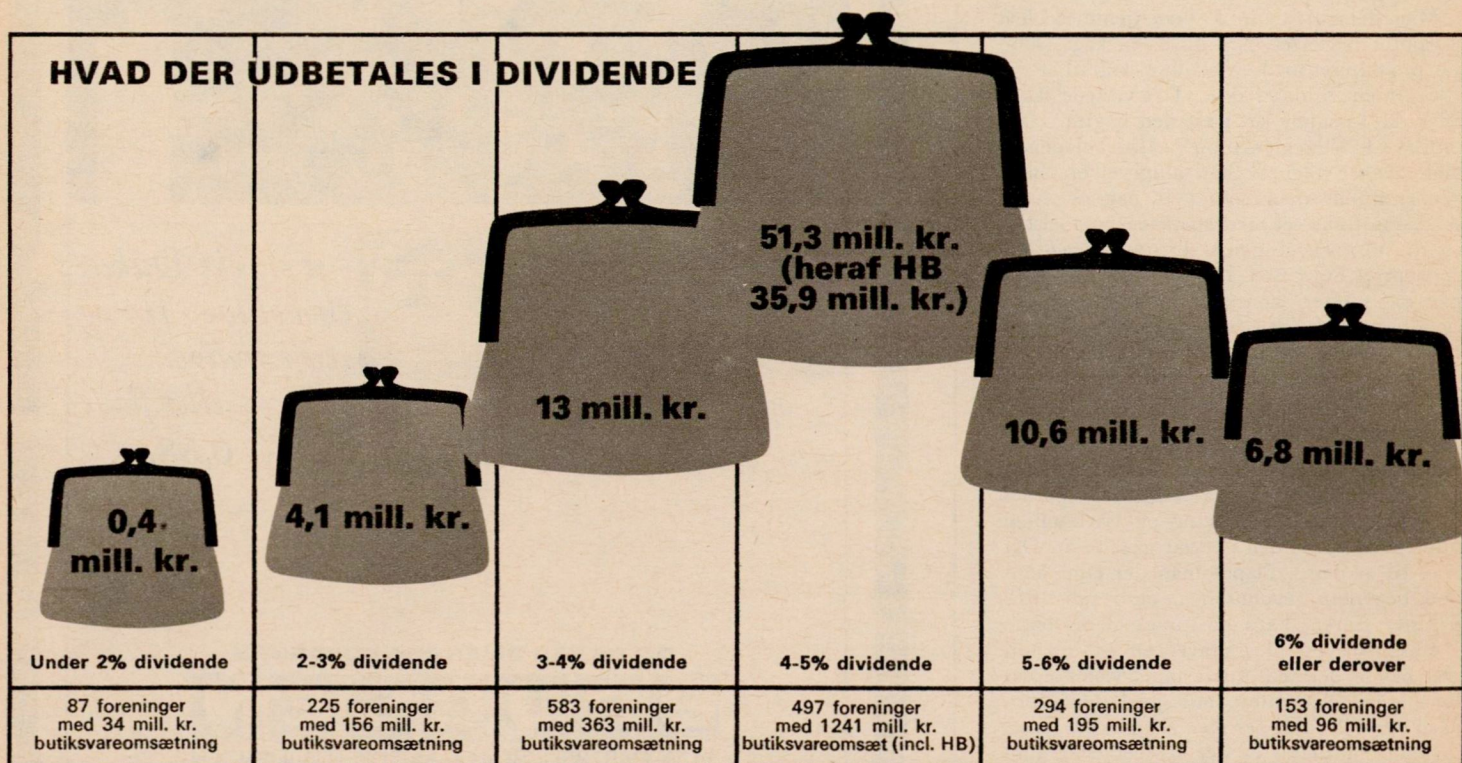
mands- og kædesupermarkeders fremgang især går ud over specialforretninger som slagtere, viktualiehandlere, ismejerier og brødudsalg.

BRUGSFORENINGERNES øgede markedsandel hænger ikke alene sammen med det voksende medlemstal, men skyldes lige så meget, at medlemsfamilierne får mulighed for at dække en stigende part af deres forbrug i brugsen i takt med udbygningen af storbutikker med fuldt fødevarerudvalg.

Den livlige fornælse af brugsforeningernes butiksnet med supermarkeder i oplandscentre ud over landet er sikkert også forklaringen på, at *landforeningerne i indeværende år under eet er gået næsten lige så meget frem som byforeningerne, mens de endnu sidste år sakkede betydelig bagud for byforeningerne.*

Antallet af supermarkeder udgør ifølge årsoversigten fra FDB's statistikudvalg 232. Det er kun en tiendedel af det samlede butiksan-tal, men alligevel formidler supermarkederne 37 % af hele butiksvareomsætningen. Inden for HB's butiksnet tegnede supermarkederne endog for over 70 % af den samlede omsætning.

Foruden supermarkederne findes der 925 almindelige selvbetjeningsbutikker med tilsammen en omsætning af lignende størrelse som supermarkedernes. Endelig er der stadigvæk et meget stort

Tegningen fra den nye brugsforeningsstatistik viser variationerne i dividendens højde inden for brugsforeningsbevægelsen. De fleste bruger udbetalder mellem 3 og 5 % i dividende. Dividendesatser på 5 % og derover forekommer dog i en fjerdedel af landets ca. 1800 brugser. Over 70 % af den samlede butiksvareomsætning ligger på foreninger, der giver 4 % eller mere i dividende.

antal diskbutikker – ca. 1.000 – men de formidler under en fjerdedel af den samlede butiksvareomsætning.

Bemærkelsesværdigt er det, at kød og viktualier samt frisk frugt og grønt nu tegner sig for 12 % af butikssalget. I kroner drejer det sig om en omsætning på lige ved 270 mill. kr. – et tal, som påregnes flerdoblet ved fuld udbygning af det planlagte antal supermarkeder. Inden for det næste femår har brugsforeningsbevægelsen planer om at etablere ca. 125 nye supermarkeder og omtrent 50 nye varehuse af Kvickly- og Comus-typen. Desuden undersøger Anva for tiden flere etableringsmuligheder for stormagasiner i provinsen.

OVERSKUDET i en brugsforening tilhører som bekendt medlemmerne, og af de 109 mill. kr., der var til rådighed efter sidste regnskabsår, blev det besluttet at tilbagebetale 76 mill. kr. som dividende. Det svarer til en gennemsnitlig dividende på 3 ½ %. Resten af overskuddet blev henlagt til fremtidige udviklingsformål.

Trods omsætningsfremgangen var overskuddet imidlertid ikke større end året forud. Det skyldes både øgede lønomkostninger og en stærkt konkurrencebetonet prispolitik. Fortsætter denne udvikling – hvad mange brugsforeningsledere regner med – kan det blive svært at opretholde dividender af de nuværende størrelser, selvom ingen taler om at sløjfe dividenden. Dividendeudbetalingerne har i de sidste fem år stort set været fastholdt uændret på 3 ½ % i gennemsnit, men vedbliver „overskudsklemmen“, kan det blive aktuelt for medlemmerne at lade en større del af indtjeningen stå i foreningerne for at sikre den kapitalstyrke, der er en betingelse for at holde sig på toppen i konkurrencen.

OMSÆTNINGSKURVER og regnskabstal giver sandt nok ikke det fulde billede af brugsens præstationer i forbrugernes tjeneste – f. eks. siger de ikke direkte noget om, hvor meget befolkningen sparer på grund af brugsens eksistens – men brugsforeningsstatistikken er ikke desmindre et krystallklart udgangspunkt for en debat om, hvad vi gør, og om vi gør det godt nok. At få kendsgerningerne på bordet er nu engang det bedste grundlag for at komme videre.

MÆLKE- REFORM SIKKER

men hvornår?

DEN nuværende mælkeordnings skæbne synes beseglet, endnu inden man kender det materiale, mælke-kommissionen vil fremlægge. Baggrunden for denne tillidsfulde optimisme er nogle udtalelser, som er fremsat til *Andelsbladet* af fremtrædende politikere inden for de fire „gamle“ partier.

Lis Groes fra den socialdemokratiske folketingsgruppe siger, at den nuværende mælkeordning i dag synes at modvirke yderligere rationaliseringsbestrebelse. Den radikale Hilmar Baunsgaard mener, at en ændring af mælkeordningen trænger sig på. Der er i den gældende ordning slet ikke taget hensyn til køleteknikkens udvikling og dens ændrede forudsætninger i en række butikker. Venstremanden Jens Peter Jensen og den konservative Hanne Budtz er endnu mere definitive i deres udtalelser, idet de lige på og hårdt går ind for mælkeordningens ophævelse.

DA SAMVIRKE, som vore læsere vil erindre, flere gange har argumenteret for en liberalisering af mælkehandelen, må vi naturligvis mene, at de fire politikeres synspunkter er både mejerigtige og forbrugerrigtige. Det er ikke bindende parti-erklæringer, de her fremsætter, men på den anden side er alle disse fire politikere jo således placeret inden for hver sin folketingsgruppe, at man nok i praksis

kan opfatte dem som eksponenter for partistandpunkterne i denne sag. Dermed skulle der være al udsigt til, at en mælke-reform kan samle et meget betydeligt flertal i den lovgivende forsamling. Man kan altså – med så stor tryghed, som det nu er klogt at lægge for dagen i politiske sager – gå ud fra, at der vil ske en liberalisering af mælkehandelen.

Forhåbentlig vil det også blive inden for en overskuelig fremtid, vi får denne reform. Vi er klar over, at det er en sag, der kompliceres af adskillige bispørgsmål, ikke mindst af kommunalpolitisk art, og løsningen af dem må naturligvis tage sin tid. Men det skulle nødig gå sådan, at reformens modstandere får mulighed for at anvende disse komplikationer som et skalkeskjul, og der ved trække enhver ændring ud i det uendelige. Det lyder måske lidt overflødigt med en sådan bemærkning, men desværre er det jo en gammel erfaring, at erhvervspolitiske særinteresser og andre, mere eller mindre skjulte, modhager har en særlig evne til at bremse netop forbrugervenlige foranstaltninger.

ET KARAKTERISTISK eksempel herpå foreligger i en anden sag, som berøres i et andet spørgsmål fra *Andelsbladet* til de samme fire politikere: *Hvor vidt skal radio og tv gå i forbrugeroplysningen for at give forbrugeren et kontant udbytte af udsendelserne?*

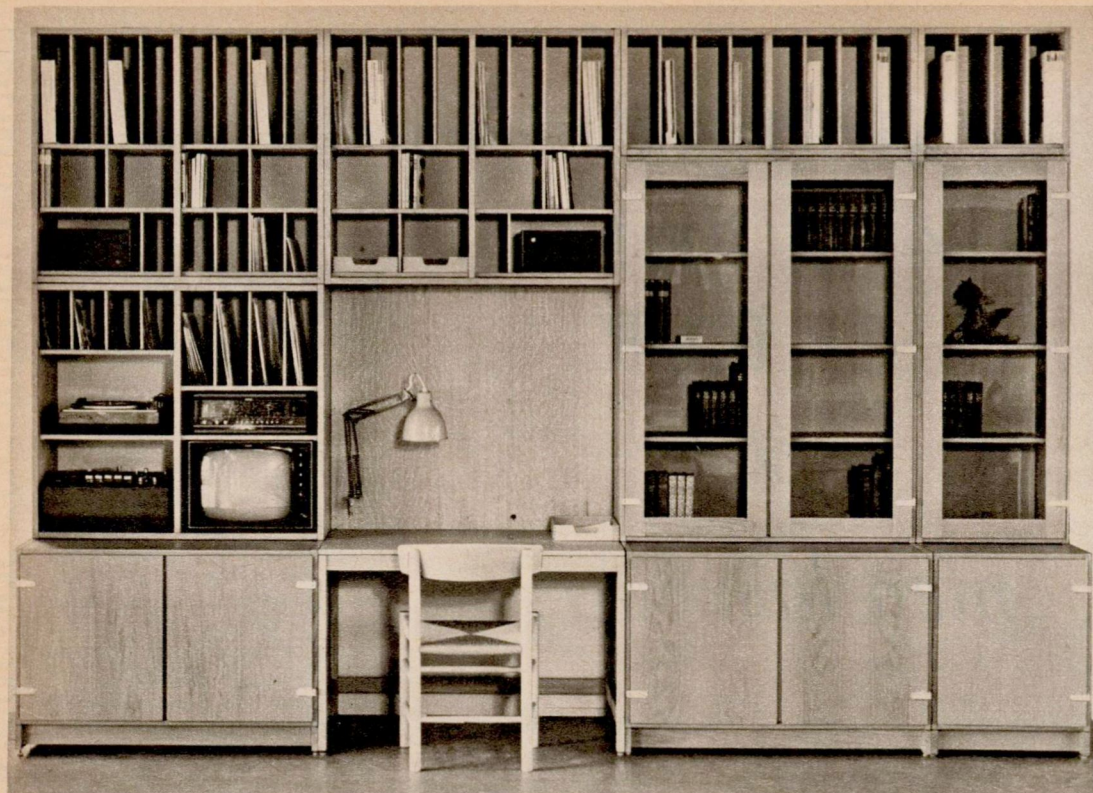
Hertil siger Lis Groes bl. a., at forbrugeroplysning i tv bør foregå på samme måde som al anden radio- og tv-oplysning, f. eks. bogkronik og film-anmeldelser... Hanne Budtz mener, at man må gå særdeles vidt både i positiv oplysning og berettiget kritik, og Hilmar Baunsgaard, at langt flere forbrugeroplysninger burde være godt stof for radio og tv.

Den fjerde af de adspurgte, Jens P. Jensen, udtaler sig om dette problem med orakelagtig uklarhed, men under alle omstændigheder ser det dog ud, som om der er en ganske solid, parlamentarisk rygdækning for en langt mere aktiv radio- og tv-indsats i forbrugeroplysningen end den, seere og lyttere hidtil har oplevet. Radiohuset har heller ikke savnet forslag om en sådan aktivisering. De har foreligget i årevis, og har været til behandling, overvejelse, undersøgelse, drøftelse og bearbejdelse i rigt mål. Men på en eller anden mærkelig måde er der alligevel ikke kommet realiteter ud af dette arbejde. Så snart der var tale om prioritering, egentlig varebeholdelse eller anden art forbrugeroplysning, der nævnede tingene ved rette navn – ja, så var der altid endnu en enkelt lille ting, der skulle undersøges, overvejes og drøftes endnu en gang.

DE SIDSTE efterretninger går ud på, at denne energiske virksomhed nu nærmer sig sin afslutning, men den bulletin har man efterhånden modtaget så mange gange, at man gerne vil spare sin anerkendelse til de praktiske resultater foreligger.

Meningen med at sammenstille de to sager er ingenlunde at karakterisere radio og tv som en slags kulturens ismejeri. Der er, også hvad den direkte parlamentariske indflydelse angår, en betydelig forskel på at reformere mælkehandelen og fjernsynsprogrammerne. Men de to opgaver ligner nok hinanden i, at der er mange sten på den vej, som fører fra principiel, almindelig sympati til konkret handling.

MÅ VI i al stilfærdighed udtrykke håbet om, at den mælke-vogn, som skubbes frem af så mange, gode kræfter, vil være i stand til at tilbagelægge sin rute i et nogenlunde rask trav.

En af de på udstillingen viste 13 variationsmuligheder af arkitekt Erling Jessens byggemøbelsystem – her er det en opstilling af brugsskabe og brugsreoler, kombineret med ideel skriveplads.

NYT OMFATTENDE BYGGEMØBEL-SYSTEM

Et nyt reolsystem tegnet af arkitekt Steffen Syrach Larsen – en enkel løsning bestående af to stiger og to længder, som kan kombineres på mange forskellige måder. Til højre kollegiesengen tegnet af lektor, arkitekt m.a.a. Rigmor Andersen og arkitekt m.a.a. Annelise Bjørner. Sengen er resultatet af mange års studium af den ideelle soveplads.

Tegnet af den unge arkitekt Erling Jessen, der vandt 1. prisen i FDB-møblers konkurrence 1965 om nye møbeltyper beregnet for kollegieværelser og private hjem

BOLIGER er ofte små i vore dage. Det gælder om at udnytte hver eneste kvadratmeter. Skal man løse boligindretningen hensigtsmæssigt er byggesystemer den mest rationelle løsning. FDB-møbler har lanceret et nyt omfattende sæt byggemøbler tegnet af den unge arkitekt Erling Jessen. Man har tidligere set skabs- og reolsystemer, men det er første gang man her i landet har set et så omfattende system af byggemøbler, der foruden reoler og skabe også har inddraget sovested og arbejdsbord.

Erling Jessen har været i en god skole – i 7 år har han arbejdet på arkitekt Børge Mogensen's tegnestue, og bedre læremester kan man vel næppe tænke sig netop på dette område – Børge Mogensen tegnede for nogle år siden den kendte møbelserie „Boligens byggeskabe“.

I samarbejde med Landsforeningen Dansk Kunsthåndværk udså FDB-møbler i sommeren 1965 en møbelkonkurrence, idet man ønskede forslag til møbler, der var velegnede til kollegieværelser. Tilslutningen var ganske overvældende. Der indkom ca. 300 forslag, som omhandlede ca. 1600 forskellige møbeltyper, deriblandt Erling Jessens byggemøbler. Med dem vandt han konkurrencens 1. præmie på 10.000 kr., som var den første legatportion af et æreslegat indstiftet til minde om direktør Frederik Nielsens banebrydende indsats på møbelområdet.

EFTER at konkurrencens resultat var offentliggjort, gik FDB-møbler straks i gang med at realisere vinderforslagene, og i oktober holdtes i FDBs moderne møbelhus udstillingen „Resultatet af FDBs møbelkonkurrence“. Den blev åbnet af førstedirektør, cand. polit. Ebbe Groes, som takkede de mange udenfor og indenfor FDB, der havde medvirket til konkurrencens og udstillingens gode resultat og især takkede Ebbe Groes de skabende arkitekter, som her havde frembragt en række møbeltyper af høj brugsmæssig og æstetisk kvalitet.

Efter den egentlige udstilling vil materialet blive fordelt til FDBs forskellige møbelafdelinger i landet. Iøvrigt er foruden 1. præmien flere af de andre præmierede og indkøbte møbler så langt fremme i produktionen, at de er i handlen allerede i dette efterår.

Hovedelementerne i Erling Jessens vinder-serie er skabe og reoler og hertil kommer sovested, som kan leveres som brik med lave gavle til en sofa med arme og løse hynder i ryg og sæde og med magasiner under sædet til opbevaring af sengetøj. Yderligere findes som enkeltmøbel et arbejdsbord i to forskellige størrelser. Med de mange forskellige møbel-

elementer, der findes såvel enkelte som dobbelte, kan stort set enhver tænkelig opgave løses – opbevaring af service, bestik og dækketøj eller gangtøj i de forskellige typer klædeskabe.

Erling Jessens møbler var på udstillingen sammensat i 13 variationsmuligheder beregnet på private hjem og kollegieværelser. Disse bliver der bl. a. med det nye universitet i Odense brug for i stort omfang. Behovet vil være omkring 3000 om året.

2. præmiemøblerne, som ligeledes er møbler for kollegieværelser, er tegnet af arkitekterne Rigmor Andersen og Annelise Bjørner, som har skabt en særpræget „kollegieseng“ for den, der kan lide „at læse i sengen“. Også den er naturligvis velegnet til private hjem.

Arkitekt Steffen Syrach Larsen, som hjembragte 4. præmien, har tegnet 3 gode stoletyper – 1 spise stol – 1 skrivearmstol og 1 lænestol foruden et system af vægreoler, der er meget velegnet til et kollegieværelse, og i det lille private rum, hvor man ønsker så meget fri gulvplads som muligt.

Dette års førstepristager på Snedkerlaugets udstilling, arkitekt Erik Wørts, havde til FDBs konkurrence tegnet en hel serie møbler bl. a. en spisegruppe med spisebord og spise stol og skrivearmstol – en nydelig gruppe, der giver et billede af Wørts som „stolemageren“ med årelang erfaring bag sig.

Arkitekt Bent Jensen har interesseret sig særligt for sovestedet – han har tegnet en briks på 160 cm med en ryghynde, samt et kassemøbel, der fungerer som sofabord og samtidig er opbevaringssted for sengetøjet om dagen og som forlænger om natten. Med ryghynden bliver sovestedet ca. 200 cm lang – et tiltalende møbel, praktisk og uden den sædvanlige mekanik, som de fleste sovemøbler er forsynet med.

ENDELIG må fremhæves de spiseborde, skrivearmstol og lænestol, som arkitekterne Ditte og Adrian Heath har tegnet. Spisebordene er i tre variationer, det største har en dejlig plade på 180 cm, det mindste er 100 cm i diameter. Princippet er „søjleben“ med solide fødder – det store bord vil være mere velegnet som arbejdsbord – det kan forsynes med to flade skuffer. Stolene er et kapitel for sig. Såvel ryg som sæde er udspændt sort oksehud påsyet et svært lærredsunderlag. En ny stoletype, som vil kunne finde anvendelsesmuligheder overalt i såvel privat hjem som til institutionsbrug.

Et vellykket konkurrence- og udstillingsinitiativ, hvis resultater følger sig smukt ind i FDB-møblernes kvalitets-tradition.

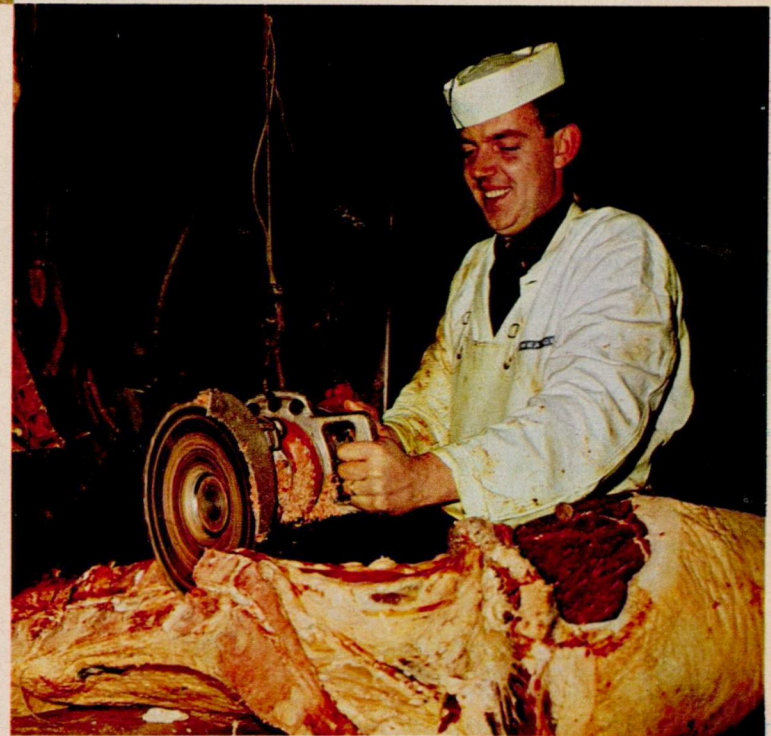
Førstedirektor Ebbe Groes drøfter med fru Nancy Raaschou Nielsen (gift med tidligere førstedirektor Frederik Nielsens ældste søn, civilingeniør Hans Kristian Raaschou Nielsen) en model af arkitektparret Ditte og Adrian Heath's nye stoletype, som nedenfor ses i virkeligheden sammen med en af arkitekternes 3 bordtype-varianter.

Billedet herunder viser et eksempel på, hvordan unge mennesker ud af „Jessen-elementerne“ kan skabe et praktisk og hyggeligt værelse på begrænset plads. Ved arbejdsbordet t. v. i billedet ses præmietageren, arkitekt Erling Jessen.

Brugsens ny

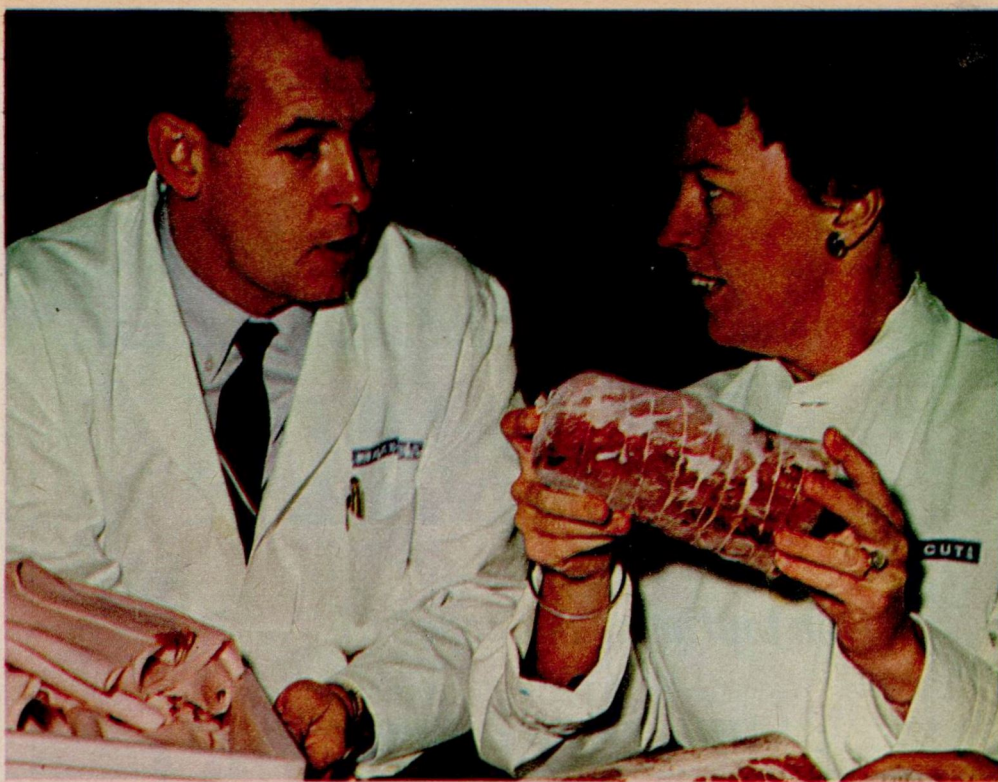
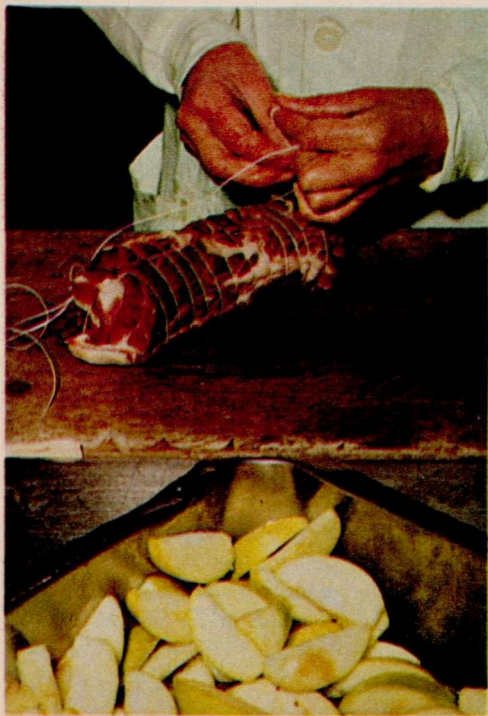

Herover er en oksekrop ved at blive skåret ud med maskinsav, og derover tilberedes en rullesteg.

I Meatcuts store modningsrum ser man på billedet øverst, hvordan en oksekrop er ved at blive savet ud, efter at modningsperioden er overstået. Herover er stege samlet, klar til videre forarbejdning.

Så lækker ser en af Brugsens dybfrosne stege ud, når den er tilberedt. Det er en såkaldt Milanosteg, d.v.s. en tyksteg med bacon og oliven. Når den er optøet, skal den stege cirka 1 time, og uoptøet skal den stege cirka 1½ time.

dybfrostvarer

Herover ses, hvordan en rullesteg snøres, mens lederen af FDBs prøvekøkken, Hanne Flensborg Thomsen, på billedet til højre gennemgår de færdige varer sammen med en af Meatcuts chef-funktionærer. Rullestegen fyldes med æbler (billedet til venstre).

GRYDEKLARE OKSE- OG FLÆSKESTEGE

– Køer er desværre konstrueret forkert. De burde være firkantede. Og uden en eneste knogle. Sikke let, det så ville have været!

Det er en af mestrene på den store kødvarrefabrik Meatcut i Ålborg, der siger det. Meatcut leverer som bekendt en række af Brugsens dybfrosne kødvarer, og når køers facon er blevet gjort til genstand for dybsindige meningsudvekslinger, er forklaringen den, at Brugsens store program af Danefrost-kødvarer i denne tid bliver udvidet med noget helt nyt: regulære stege.

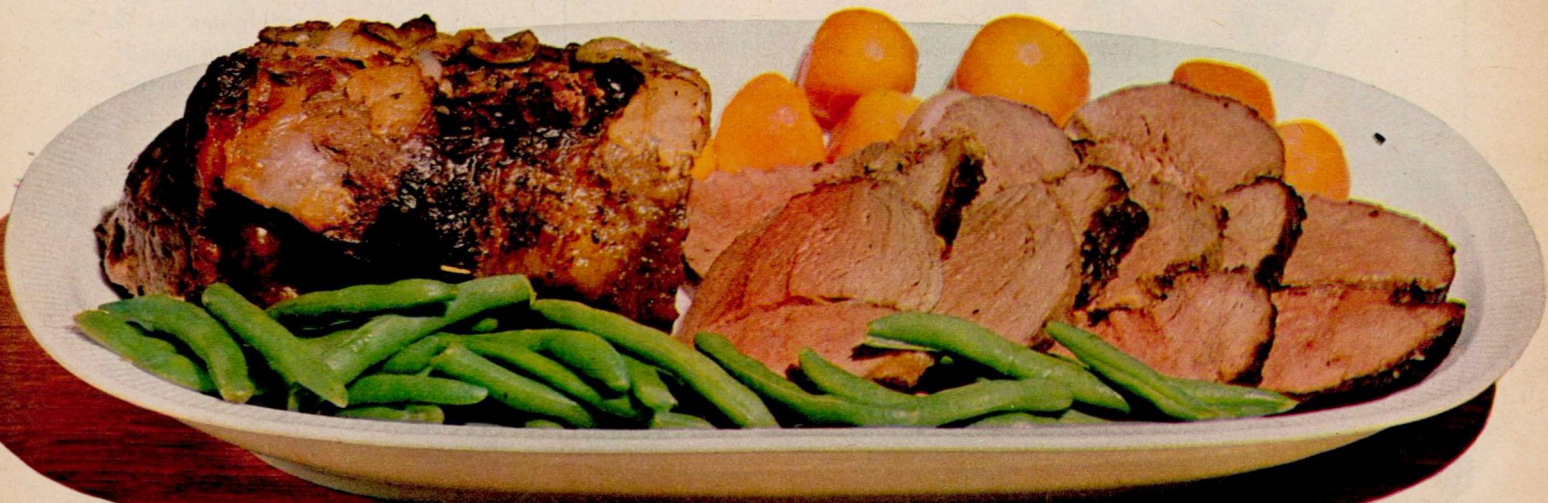
Det drejer sig om fire typer dybfrosne oksestege og tre typer dybfrosne flæskestege.

Her er altså tale om en nyhed af meget stor interesse for husmoderen, idet disse

grydeklare, dybfrosne stege også kan forhandles af de brugsforeninger, der ikke har egentlig viktualieafdeling.

Når Meatcuts slagtermester drømmer om en firkantet ko uden knogler – ja, så skyldes det, at det har været et meget betydeligt arbejde for Meatcut at beregne, hvordan man skærer en okse op i de flest mulige antal stege med det mindst mulige spild. Forberedelserne til denne produktion har stået på i op mod et par år med beregninger og afprøvninger; nye beregninger og nye afprøvninger. Og sådan har man arbejdet med opgaven i både Meatcut og i FDBs prøvekøkken, indtil der langt om længe var skabt et program, der opfyldte det stillede mål: at fremstille en række varer, der på én gang har den industrielt

Fortsættes side 10

- og de gode Java-tobakker smages i

GRANADA

- en topfin mærkecerut til

kun **42** øre

Populær facon - der er ikke sparet på de fine Java-tobakker.
Fås i 10 og 50 stk.

Brugsens ny dybfrostvarer

Fortsat fra side 9

fremstillede vares ensartethed i kvalitet og udseende og samtidig alle den *håndværksmæssigt* fremstillede vares gode egenskaber. Og som tillige er billig, helt igennem regulær, og hvor en tydelig etikette-mærkning fortæller, hvad *indholdet* er, hvortil det kan *anvendes* og hvordan det *tilberedes*. Samt hvad ud-salgspris, nettovægt, prisen per kilo og holdbarheden er!

En bedre kvalitet

Det betyder for husmoderen, at selv det at købe søndagsstegen nu bliver et anliggende, som hendes børn lige så let kan klare som hun selv. For hun ved, at ikke alene er disse steges kvalitet ens fra gang til gang, men prisen ryger heller ikke i vejret mod ugens slutning eller op mod en højtid.

Første gang en husmor står overfor fersk, dybfrosset kød, vil hun måske nok tro, at disse stege er at betragte som en nødløsning i de tilfælde, hvor hun enten ikke kan få „rigtigt“ kød, eller hvor dette pludseligt tager et prishop.

Men erfaringerne vil hurtigt overbevise hende om, at brugsens dybfrosne okse- og flæskestege ikke alene kan stå mål med, hvad hun med et misvisende udtryk kalder „rigtigt“ kød. De er i flere henseender af *en endnu bedre kvalitet!*

Forklaringen herpå er meget ligetil. Meatcut kan i kraft af sin størrelse (Meatcut ejes af Eksport-Svinelagteriernes Salgsforening og Oxeeksport) stille meget store kvalitetskrav ved sine opkøb. Meatcut har naturligvis sin egen stab af opkøbere, der arbejder efter meget strenge normer: Dyrene må ikke være over fire år, de skal have en bestemt størrelse og vægt o.s.v. o.s.v., og efter slagtingen gennemgår dyrene en ny kvalitetsbedømmelse, sådan at kun i enhver henseende prima dyr får lov at slippe inden for fabrikkens område.

Her bliver hver eneste krop først opbevaret 18 dage i fabrikkens meget store modningsrum ved en temperatur på plus to grader. Denne modning, der sker under konstant kontrol af specialister, betyder, at der sker en forbedring af kødets kvalitet. De naturlige enzymer, der findes i kødet, begynder nemlig nu at arbejde med det resultat, at stegene under tilberedningen bliver hurtigere møre, og den fyldige smag kommer først nu rigtigt til sin ret.

SLIDSTÆRK OG BEHAGELIG

Solid arbejdsstøvle med formstøbt sål og slidstærkt, behageligt foer. Fås i størrelse 40-48..... kr. 45,00

Spørg i BRUGSEN efter Codan støvlen, dessin nr. 85 24.

Husk at købe Deres indlægssåler i Brugsen

**GULDSEGL
KVALITET**

Det er heller ikke uden værdi for husmoderen at vide – selv om det ikke direkte berører kødets velsmag eller mørhed – at de sanitære forhold på Meatcut ligger på et meget højt plan, sådan som de naturligvis også bør det, når talen er om en af Europas mest moderne kødfabrikker. I de egentlige forarbejdningslokaler er arbejdstemperaturen på plus otte grader sommer som vinter. Det vil sige så koldt, at bakterier og andre sygdomsfremkaldende kim ikke får mulighed for at udvikle sig. Til gengæld er det også så koldt, at personalet må have en pause hver time for at blive tøet op!

I denne lave temperatur sker hele forarbejdningen af stegene. Den foregår efter et system, der hvad angår rationel fremgangsmåde og industriel tilrettelægning ikke adskiller arbejdet synderligt fra fremstilling af køleskabe eller radioapparater! Hovedparten af de arbejdende er specialuddannede kvinder, men i alle nøglepositioner er anbragt faguddannede slagtere, som foretager de egentlige opskæringer af kødet.

Fra det øjeblik en okse- eller svinekrop kommer ind i den store forarbejdningshal, til den forlader hallen igen, går kun ganske kort tid. Sidste fase i forarbejdningshallen er, at stegen kommes i fryse-folie, som i et vacuumanlæg suges tom for luft, hvorefter den forsynes med to etiketter med varedeklaration, prismærkning m. m., hvorefter stegen er klar til dybfrysning.

Husmoderen får nye indkøbsvaner

Det var i begyndelsen af året, at FDB lancerede de første former for fersk, dybfrosset kød. Det var dengang i form af oksestæk og lignende, men nu er altså de egentlige steg kommet med ind i billedet, og der er ingen tvivl om, at dette program med dybfrosset, fersk kød helt vil vende op og ned på handelen med kød herhjemme. Ikke blot bliver det – som allerede nævnt – nu muligt at forhandle fersk kød, hvor dette ikke tidligere har været muligt. Men for husmoderen betyder det, at hun nu kan disponere på langt sigt velvidende, at pris, kvalitet og varens karakter iøvrigt er noget fuldstændig fast, der er fri for de store svingninger.

Og har husmoderen egen dybfryser, hvilket jo bliver mere og mere almindeligt, er hendes indkøbsproblemer endnu mere forenklet: hun kan nu som for det øvrige dybfrost- og konserverområde også nøjes med at foretage sine kødindkøb, når det passer hende. Om det så skulle passe hende kun at købe én gang om måneden – kvaliteten den dag, da stegen serveres, er den samme gode!

MALENES JULESTJERNER

Dej:

100 g Tre Kroner margarine
175 g Safir mel
15 g gær
1 spsk. vand
1 spsk. sukker
1 æg

Fyld:

50 g Tre Kroner margarine
50 g sukker
65 g hakkede stenfri
Amigo dadler
1 spsk. revet citronskal

Pynt:

Tesukker
Cocktailbær

Margarinen smuldreres i melet.

Gæren udrøres med det lunke vand og til sættes sammen med de øvrige ingredienser.

Dejen æltes sammen med let hånd.

Dejen udrolles til en ca. 1/2 cm tynd plade og udskæres i firkanter på 10 x 10 cm.

Et snit skæres ind mod midten fra spidsen af hvert hjørne.

En klat fyld lægges midt på.

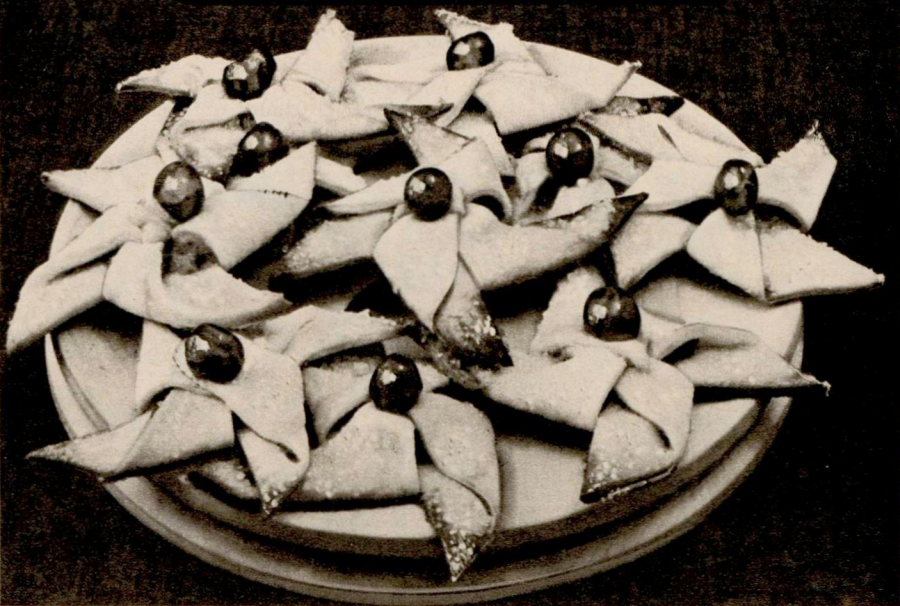
Hveranden flig foldes indover fyldet.

Julestjerne hæver 30 min.

Pensles med æg eller mælk.

Tesukker drysses over og et cocktailbær sættes midt i.

Bagetid: ca. 8 min. ved god varme (200°).

BRUGSEN

Intet skår i møbelglæden

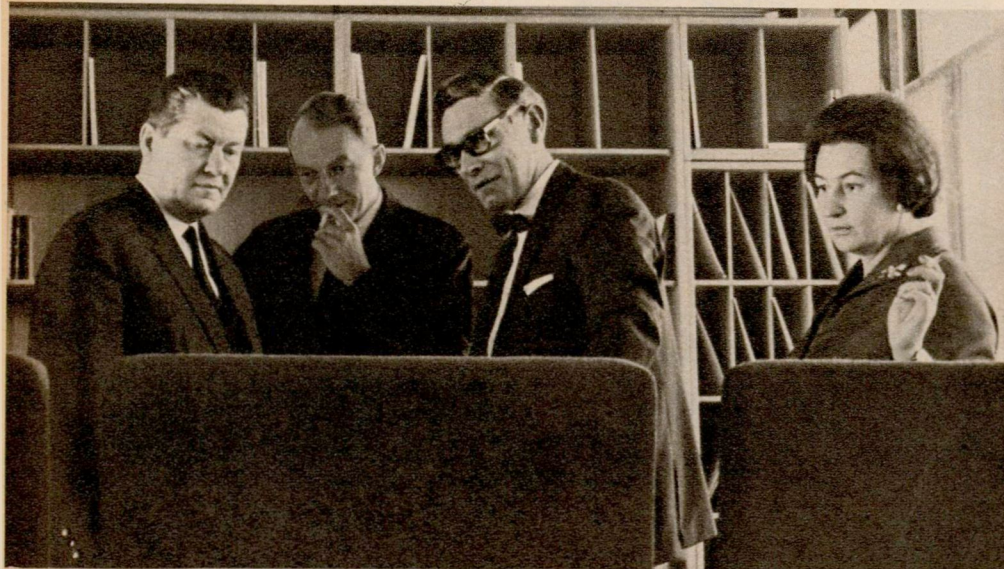
Den polske kulturminister
studerede FDB-møbler

UNDER den polske kulturminister *Lucjan Motykas* officielle 5-dages besøg i Danmark i dette efterår var der også lejlighed til at studere danske kvalitetsmøbler. Fredag den 28. oktober var der arrangeret en rundgang i FDB-møblers udstillingsbygning i Albertslund. Den polske kulturminister og frue, departementschef S. Neumark og andre polske embedsmænd var ledsaget af kulturminister Hans Sølvhøj og departementschef Henning Rohde.

Gæsterne blev modtaget af førstedirektør Ebbe Groes og forretningsfører Holger Jensen, FDB-møbler. I sin velkomst refererede Ebbe Groes de ord, som daværende kulturminister Julius Bomholt havde sagt ved indvielsen af møbeludstillings-bygningen for 4 år siden: „I vor tid er det ikke nok at investere i teknik, man må også investere i kultur, hvis vi ikke skal ende i en robot-verden. På møbelområdet har kooperationen taget et medansvar for hjemmenes boligkultur“. Ebbe Groes fortalte om FDB-møblernes udvikling fra starten i 1935 og til i dag, hvor der eksporteres til ca. 20 lande.

Derefter gik man udstillingen igennem og Holger Jensen gav oplysninger om de forskellige møbler. Man dvælede især ved møblerne fra FDBs store møbelkonkurrence og sluttede af med professor Arne Jacobsens nyeste stilmøbler. Der skete et lille uheld, da man skulle demonstrere en bordplades sammenklappelighed. Pladen ramte en porcelænskuppel, som splintredes, så glasskår spredtes i tusinde stykker over møblementet. Det gav dog intet skår i glæden over de gode møbler, og ved besøgets afslutning blev der overrakt boggaver til gæsterne. Gaven bestod i værket „Modern Scandinavian Furniture“, som bl. a. i et kapitel omtaler svensk, finsk og dansk møbelkooperation.

I FDBs møbelafdeling ses fra venstre den polske kulturminister *Lucjan Motykas*, den danske kulturminister *Hans Sølvhøj*, forretningsfører *Holger Jensen* og yderst til højre fru *Motykas*.

Kontrollen bedst i HB

ER DET nemt at stjæle i supermarkederne? Spørgsmålet fristede fornylig nogle journalister i Haderslev over evne, og de besluttede selv at lægge krop til nogle „tyverier“. Man aftalte „tyverier“ i 4 store forretninger i byen, blandt andet i HBs supermarked.

Det gik godt i tre tilfælde, ingen bemærkede, at en kasse appelsiner, en havestol og en trillebør forsvandt.

Men den gik ikke i HB. Da man kom tilbage og ville overraske personalet og tilbagelevere det „stjålne“, forklarede afdelingens 1. kommis dem køligt, at tyveriet var meldt til politiet.

Kassedame, frk. Ilse Jürgens, havde iagttaget „tyvene“, noteret vognens nummer og ladet sin iagttagelse gå videre til 1. kommis'en. Da bladets medarbejdere kom tilbage til redaktionens kontor, sad politiet og ventede på dem. De var sporet efter bilens nummer.

Spørgsmålet er så blot, hvad siger politiet?

Politimester H. E. Rein-Jensen, Haderslev, svarer ikke uden malice:

– Det er ærligt talt ingen kunst at stjæle en havestol og en trillebør, der er udstillet på fortovet, men politiet bryder sig ikke meget om den slags eksperimenter – specielt ikke, når vi ikke er blevet underrettet. Det giver os en masse ulejlighed. Vi har nok at tage os til i forvejen, og hvad et sådant eksperiment beviser, er vel egentlig såre spinkelt...

Vi skynder os at føje til, at det trods alt beviste, at kontrollen var bedst i HB!

Glæde i Skalborg

FORMÆND og uddelere fra 276 nordjyske brugsforeninger med 301 butikker mødte op til den festlige indvielse af FDBs syvende og sidste centralafdeling i Skalborg, der fremtidig skal betjene dem og deres mange tusinde medlemsfamilier. I alt 800 gæster blev i den flagsmykkede lagerhal hilst velkommen med musik af Aalborg byorkester og en indvielsestale af FDBs formand, *Lars P. Jensen*, der bl. a. oplyste, at varestrømmen gennem FDBs lagre årligt udgør 300.000 tons eller dobbelt så meget som for ti år siden. I indvielsen deltog også første direktør *Ebbe Groes* og medlemmer af FDBs bestyrelse og repræsentantskab. Chefen for Skalborg centralafdeling, forretningsfører *K. Espersen*, sagde tak for den nye og rationelle arbejdsplads, som *Samvirke* tidligere har beskrevet. Lykke på vejen blev blandt mange andre ønsket af det stedlige Hasseris sogneråd og af Danmarks Uddelerforening ved hovedbestyrelsesmedlem *A. Bendtsen*, Overlade. Indtil udflytningen til Skalborg har FDB haft afdeling i Aalborg i 59 år.

Gdr. G. Skov Andersen.

Ny i bestyrelsen

GÅRDEJER *G. Skov Andersen*, Vrå, der har været medlem af FDBs repræsentantskab, indvalgt af brugsforeningerne i Brønderslev-kredsen, er af repræsentantskabet valgt til fra nytår at indtræde som medlem af FDBs bestyrelse. Gdr. Skov Andersen afløser gårdejer *Aksel Svendsgaard*, Tim, som har beklædt sin post siden 1957 og i fire år forud var medlem af FDBs repræsentantskab.

Nu er oplysningsrådet fuldtalligt

FDBs oplysningsråd fremtræder nu i ny skikkelse. Det er resultatet af den i årets løb gennemførte vedtægtsændring for dette organ. Hvert af FDBs syv centralafdelings-områder repræsenteres i rådet af ét medlem, og hertil er valgt følgende (hvis område nævnes i parentes):

Undervisningsinspektør *J. Bach*, København (Herstedvester), uddeler *Søren Hansen*, Gedved (Viby), viceskoleinspektør *Arne Jørgensen*, Esbjerg (Vejen), fru *Dany Christensen*, Krummerup (Vordingborg), fru *Inger Kristensen*, Sdr. Andrup (Holstebro), forstander *Poul Andersen*, Særslev (Odense), fru *Karen Bælum*, Ø.Uttrup (Skalborg).

FDBs bestyrelse, der i henhold til den nye vedtægt skal udpege ét medlem af oplysningsrådet, har valgt gårdejer *Kristian Nielsen*, Fredsted, og repræsentantskabet har tilsvarende udpeget: overlærer *Karen Appelt*, København og førstelærer *Bendix Sørensen*, Storvorde.

Disse ti skal efter vedtægten yderligere vælge fem medlemmer af oplysningsrådet. Ved hjælp af dette valg skal oplysningsrådet kunne få medlemmer, så alle de interesser, der er knyttet til brugsforeningsbevægelsens oplysningsvirksomhed, er repræsenteret. Følgende fem er valgt: lærer *Arne Boesen*, Kirke Helsing, fru *Judith Boock*, Silkeborg, folketingsmedlem *Svend Haugaard*, fru *Esther Nielsen*, Bøvling, samt sekretær *Henning Lowe Nielsen*, København.

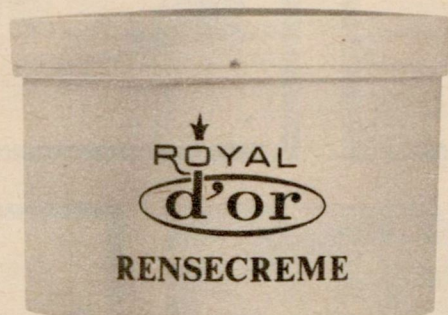
I sit første møde konstituerede FDBs oplysningsråd sig med gårdejer *Kristian Nielsen* som formand, og overlærer *Karen Appelt* valgtes som næstformand.

Danmarks mest solgte kosmetikserie

Enhedspris pr. krukke

485

- alt til kvinders og mænds daglige pleje

Julebrugsen præsenterer gaveideer til mor, far - og hjemmet...

1
35 07 10. En el-varmeovn giver behagelig varme. Denne har en effekt på 1000 watt og tilsluttes 220 volt jævn- eller vekselstrøm. - Excl. ledning kun **34,50**

2
Trappestigerne her er virkeligt solide og veludformede. Stellet er grålakerede stål-rør og de kraftige trin af mahogni.

27 16 03 med 3 trin **33,00**
27 16 04 med 4 trin **43,00**

3
35 07 25. Den termostatstyrede el-varmeplade holder maden dejlig varm under hele middagen. Smukt formgivet - lige til at sætte på

bordet. Til 220 volt vekselstrøm. - Incl. 2 m ledning kun **54,50**

4
22 02 30. Med MAJOR el-boremaskine kan enhver udføre de mest krævende hobby-arbejder. Et stykke moderne præcisionsværktøj af fremragende kvalitet. - 325 watt. Dobbelt isoleret **195,00**

5
En bekvem og solid køkkenstol. Ryglænet er buet, og såvel sæde som ryg er behageligt polstret. Betrækket er praktisk kunstlæder, og De kan vælge mellem 3 forskellige farver **27,85**
27 07 69 ensfarvet mimosegul; 27 07 70: ensfarvet rød; 27 07 71: ensfarvet sort.

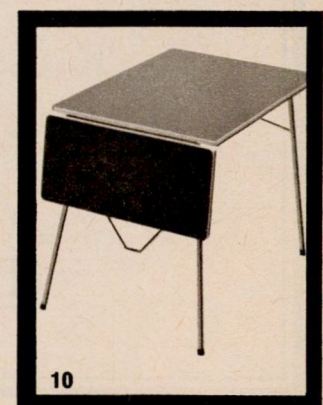
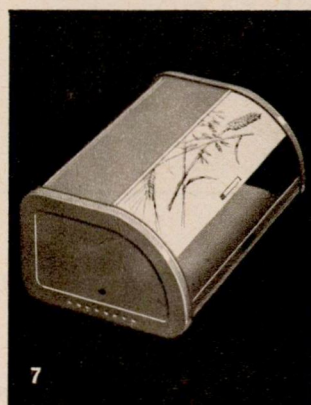
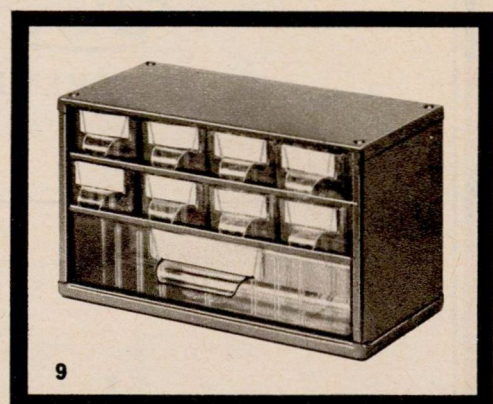
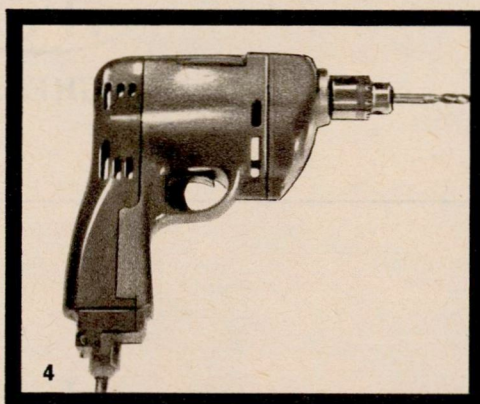
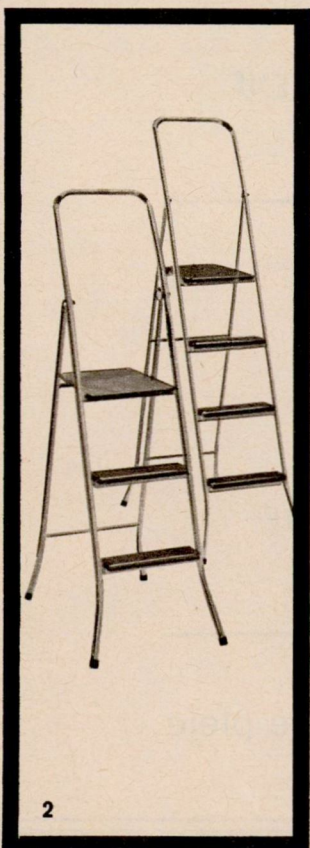
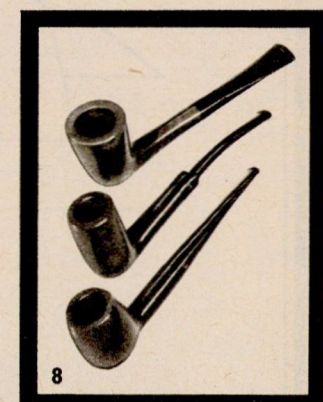
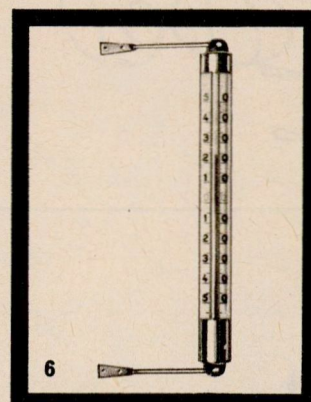
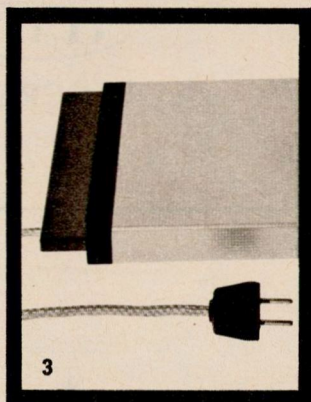
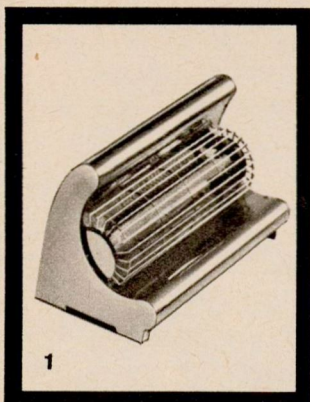
6
32 83 75. Vinduestermometer med glasskala. Minimums-termometer, der angiver den laveste temperatur i døgnets løb, samtidig med den øjeblikkelige **14,00**

7
27 01 71. Brødkassen er stadig det mest praktiske til opbevaring af alt brød. Denne dekorative model med vippe-låg fås i flere farver .. **17,75**

8
30 06 09. »Old Block« er en dejlig pipe i ægte bruyère. Der er hele 6 modeller at vælge imellem, alle til den meget fordelagtige pris **10,85**

9
22 37 75. Både far og mor vil være glad for den pragtfulde skuffereol til alle småtingene. Søm, skruer, bolte - og knapper, nåle, sygarn - alt kan få sin rette plads her. Stålkasse med 9 skuffer i klar plastic **17,50**

10
27 07 91. Køkkenbordet her kan blive hele 120 cm langt, for det er forsynet med en klap, der kan slås ned. Bordpladen beklædt med rødt plastlaminat og kantet med hvidt plastbånd. Højde 72 cm, plademål uden klap 60x90 cm **64,50**

11
MAJOR Combi er et ca. 150 liter køleskab og ca. 70 liter dybfryser, med hver sin dør. Fuldautomatisk afrimning. – Højde 1400 mm, bredde 595 mm, dybde 660 mm. Et kvalitetskab til den rigtige pris: **1265,00**
 35 05 62, højrehængte døre.
 35 05 63, venstrehængte døre.
 5 års garanti på kølesystem og 1 år på øvrige dele.

12
 35 06 93. **MAJOR** sammenklappelig tørrehjelm har termostatstyret trinløs varm- og kold-luft regulering. En ekstra fordel er parfumestiften, der giver mulighed for parfumering af håret under tørringen. 400 watt. Incl. indstilleligt bordstativ med klemholder **118,00**

35 06 96. Helforniklet gulvstativ til **MAJOR** og **METTE** tørrehjelm **31,00**
 35 06 94. Handy toftaske til **MAJOR** tørrehjelm ... **27,85**

13
 35 01 55. **MAJOR** hjemmefryser 220, en pragtfuld kummodel, der rummer en masse, selv om den kun tager lidt gulvplads: længde 980 mm, dybde 615 mm og højde 900 mm. 56 kg/48 timer. 5 års garanti på kølesystemet og 1 år på de øvrige dele **1240,00**

14
 38 51 27. **MAJOR** transistor **TR 66** er en »stor« radio, der kun fylder lidt. 9 transistorer, 6 dioder, MB – LB – FM. Trækabinet – stor højttaler, separat bas- og diskant-kontrol

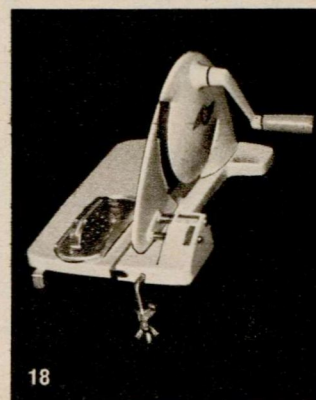
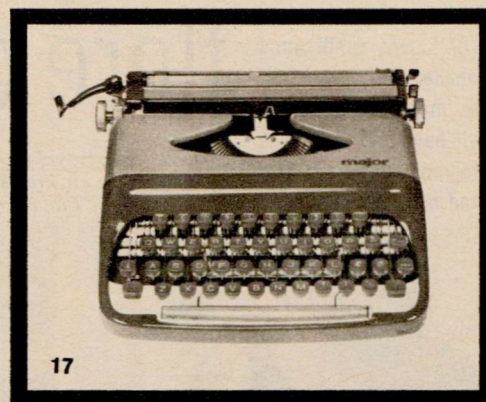
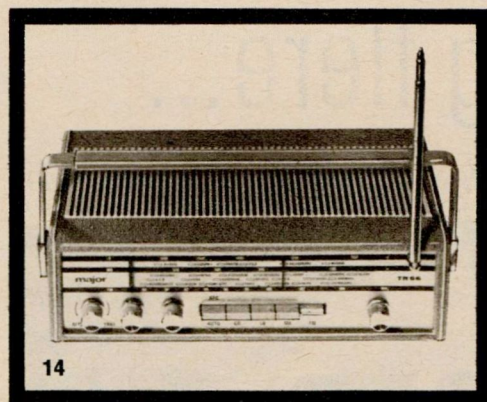
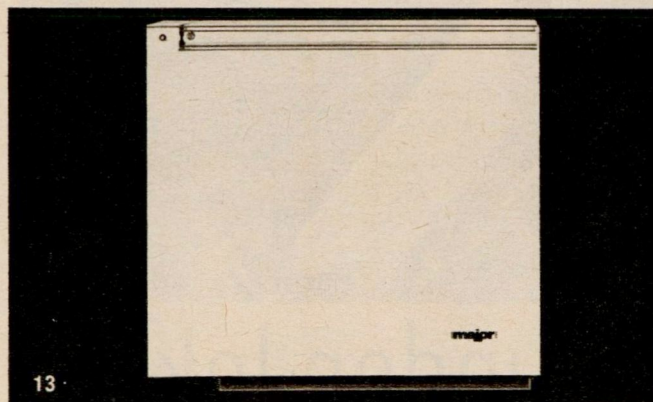
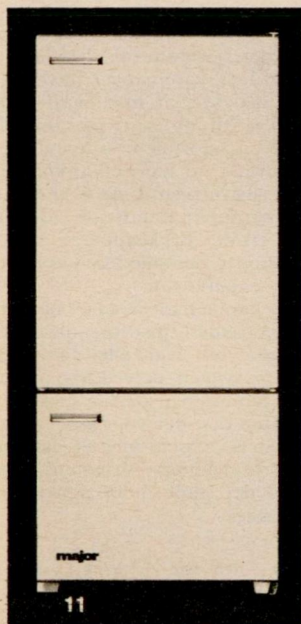
– fornem klang. Alle tilslutninger **475,00**
 38 51 26. Autobeslag til **MAJOR** transistorradio **TR 66**: **18,00**

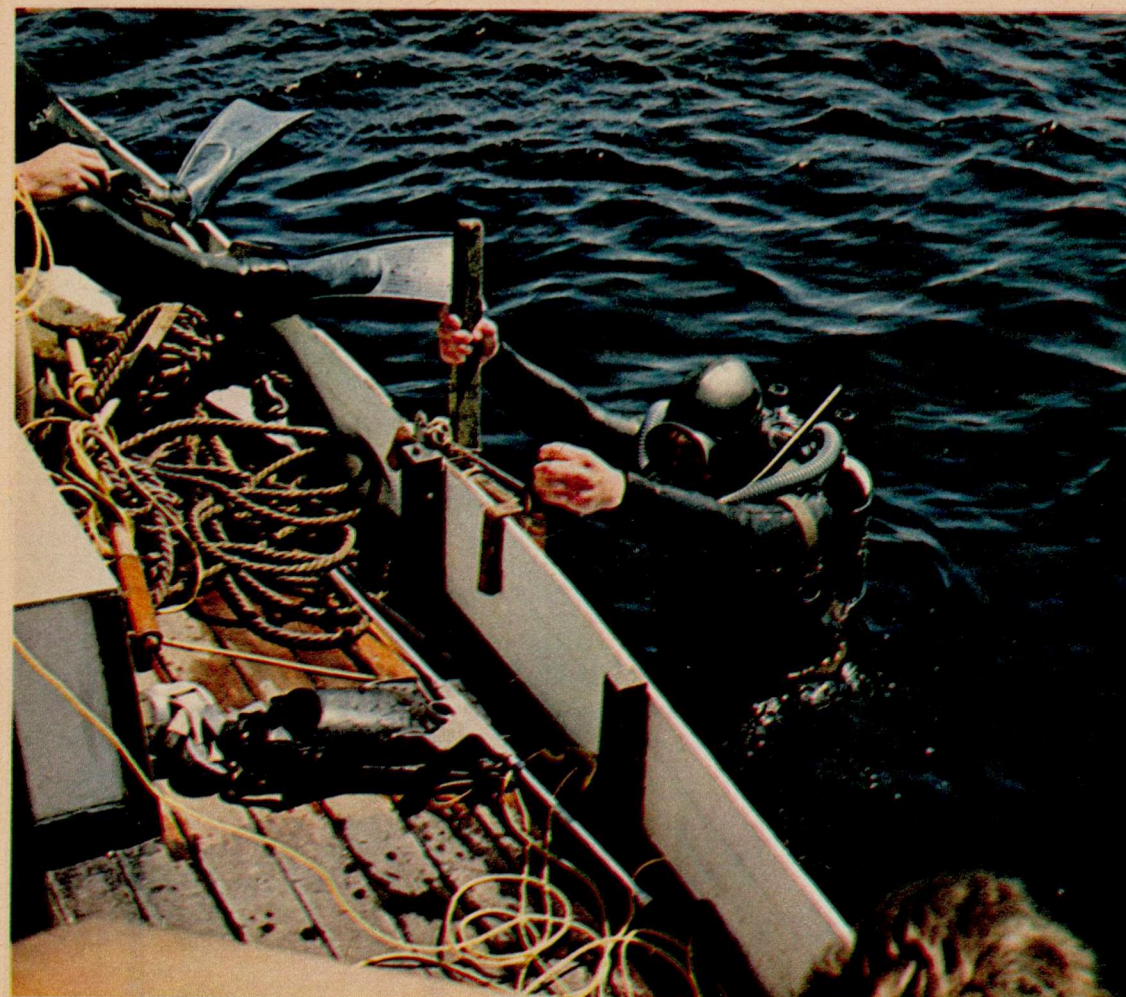
15
 27 07 90. Dette bord kan virkelig være Dem til nytte i køkkenet. Ikke blot som spisebord! – Bordpladens praktiske, grå plastlaminat kan tåle vask og varme. Pladestørrelse 60×90 cm, hvidt stålørersstel. Kun **41,50**

16
 27 16 25. Den helt rigtige hjælper i den daglige rengøring: **METTE** tæppefejer. Maskinen er forsynet med metalkam for nem rensning, og skaffet har praktisk pistolgreb **14,95**

17
MAJOR rejseskrivmaskinerne er velforarbejdede i moderne letmetalskabinetter. 80 30 00 **MAJOR** privat er en robust og handy maskine til en fantastisk lav pris: **298,00**
 80 30 05 **MAJOR** 99 er en rejsemaskine med »Kontor«-maskinens mange fordele: tabulator, sort/rødt farvebånd og indstilling til stencilskrivning. Som ill. **385,00**

18
 Brød- og pålægsmaskinen »Eva« sparer meget besvær i køkkenet. Den skærer tykt og tyndt, brød og pålæg med samme legende lethed. Aftagelig, rustfri stålkniv og plastlamineret bundplade gør rengøringen nem **118,00**
 27 01 84 blå, 27 01 85 creme.

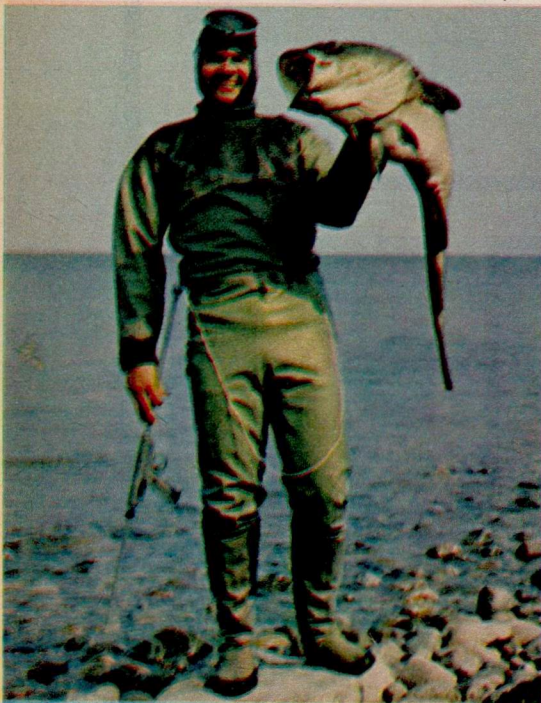

Sportsdykning er en fritidsbeskæftigelse, som i den forløbne sommer synes at have fået et afgørende tag i danskerne. Antallet af „frømand“ steg stærkt, og der er vældig tilslutning til den træning, som netop nu er i gang rundt om i landets svømmehaller. Det er nemlig i vintermånederne, man skal forberede sig, hvis man vil have fuld fornøjelse af denne sportsgren - og hvis man vil dyrke den med mindst mulig risiko

Havbunden lokker flere og flere...

Øverst: Sportsdykker på vej op efter en tur på Øresunds bund. Under: vandsjagt er en krævende sport, men kan også give fine resultater (herunder t.v.). På vej ind i en af havbundens „skove“ (herunder).

Hvis ikke en yngre franskmænd ved navn *Jaques-Yves Cousteau* var blevet delvis arbejdsløs i 1942, da franskmændene sænkede deres flåde for at undgå, at den faldt i tyskernes hænder, havde undertegnede og tusinder af andre danskere måske aldrig fået lejlighed til at studere det spændende liv, som udfolder sig under havoverfladen lige udenfor de danske kyster.

Cousteau, som var flådeofficer, havde tidligere beskæftiget sig meget med dykning. Han havde optaget flere film under vandet, men det var ham en kilde til stadig irritation, at de på den tid eksisterende apparater til at dykke med var ufuldkomne. Enten indskrænkede de dykkerens bevægelsesfrihed under vandet - det gjaldt f. eks. det almindelige, tunge udstyr til dykning med hjælm - eller også var apparaterne simpelt hen for farlige at dykke med.

Efter flådens sænkning fik Cousteau tid til at beskæftige sig med dette problem, og han løste det i samarbejde med en ingeniør ved navn *Emile Gagnan*. Denne anede ikke det fjerneste om dykning, men krigstidens varemangel havde givet ham den idé, at man måtte kunne få biler til at køre på almindelig kulgas, komprimeret i cylindre. Til det formål var han ved at konstruere en særlig luftventil, og med den som udgangspunkt fandt de to mænd frem til det dykkeapparat, som har muliggjort den moderne sportsdykning: *aqualungen*.

Nu kunne man svømme ned under havoverfladen, medførende højkomprimeret luft i en eller flere beholdere på ryggen, og ved hjælp af ventilen kunne man bringe trykket ned til netop det, der var nødvendigt for dykkeren. Næsten med et slag nåede den frie dykning - frømandsdykningen - det stade, hvor den befinder sig i dag.

Den form for dykning, som Cousteau og Gagnan fandt frem til, gik sin sejrsgang over hele verden, og det er den, der anvendes af danske sportsdykkere, om end i moderniseret og tillempet form.

Mærkeligt nok kom det til at vare længe, før danskerne anerkendte dykningen, og mon ikke den velkendte danske forsigtighed har spillet ind her. Mange betragtede sikkert - og gør det måske endnu - dykningen med frømandsudstyr som noget vanskeligt og farligt. Sådan forholder det sig slet ikke.

En af dansk frømandsdyknings pionerer, dykkerskoleleder, ingeniør *Jan Uhre* har udtalt, at alle mennesker, der holder af en almindelig svømmetur ved stranden, burde lære, at man i stedet for at ligge og kæmpe for at holde hovedet over vandet, skal tage en undervandsmaske og en snorkel på, og stikke hovedet ned under vandet. Straks går svømningen meget lettere, og alle angstførmønstre overfor vandet forsvinder omgående, når man ser, hvilken vidunderlig verden, der skjuler sig under havoverfladen.

For at blive sportsdykker kræves ikke andet end, at man har et normalt helbred, og at man kan svømme. Resten kan man nemt tilegne sig, men lad os allerede her understrege, at ingen bør gå ud og begynde „for sig selv“.

For den, der først har lært at dykke, er der rige muligheder i den fremmede verden under havet. Mange sportsdykkere er ivrige undervandsjægere, medens andre beskæftiger sig med foto-grafering og filmoptagelse. Man kan også deltage i forskellige forskningsopgaver. Således har flere af sportsdykkerklubberne eftersøgt skibsvrag, eller ledt efter stenalderboplader.

Vi har allerede nævnt Jan Uhre, hvis dykker-skole er en af mulighederne for at lære at dykke. Skolen ligger i København, men interesserede rundt om i landet kan også få en grundig dykker-træning på anden vis.

For et par år siden startedes *Dansk Sportsdykker Forbund*, hvorunder en række klubber fordelt over hele landet er samlet. Ønsker man at blive optaget i forbundet eller en af klubberne, kan man henvende sig til Dansk Sportsdykker Forbund, postbox 173, Kbhvn. K. Forbundet vil så sørge for anvisning af foreninger, hvor man kan få den nødvendige træning.

Det kræves, at man først gennemgår en lægeundersøgelse, ligesom man skal aflægge en prøve, der godtgør, at man er fortrolig med de vigtigste former for svømning, men prøven er ikke sværere end at enhver svømmer nogenlunde kan klare den.

Det moderne luftapparat, som omtales i indledningen, er ikke det første udstyr, en begynder stifter bekendtskab med. Langt de fleste starter som snorkeldykkere, en billigere, men i mange henseender glimrende metode.

En snorkel er slet og ret et lille kort ånderør, forsynet med et mundstykke i den ene ende. Man anbringer mundstykket mellem tænderne, medens den anden ende af snorklen stikker op over overfladen, medens man svømmer, og på denne måde kan man få luft, selv om hovedet og det meste af kroppen er under vand. Ønsker man at gå dybere, kan dette også lade sig gøre for en kortere tid, idet man blot fylder lungerne med luft og dykker ned.

Mange vil måske mene, at denne form for dykning må være ret utilfredsstillende, men har man ikke prøvet at dykke før, vil man uvægerligt blive forbavsset over alt, hvad man kan opleve blot ved hjælp af snorklen og en halvmaske, der dækker øjne og næse. Masken er nødvendig, for det første fordi man ellers ikke kan se klart under vandet, og for det andet fordi næsen skal være lukket inde, når man skal ånde gennem snorklen og munden.

Man kan klare sig som snorkeldykker om sommeren blot iført badetøj og svømmefødder, men vil man dykke på koldere årstider, må man også have en dragt.

I sportsdykkerklubberne under forbundet kræver man fornuftigvis, at medlemmerne aflægger en prøve, før de kan komme med på klubbens ture i frivand. Prøven har til hensigt at vise, at man kan klare evt. vanskelige situationer, f. eks. tab af ansigtsmasken, fejl i apparaturet o.s.v.

De fleste vil blive forbavsede over den lethed, hvormed man lærer at svømme under vandet iført dykkerdragt, maske og luftapparat. Over vandet er flaskerne tunge og besværlige, men så snart man er under vand, føles de fjerlette, og man er helt ubesværet. Dette kan forlede til uforsigtighed, og derfor er en grundig træning nødvendig.

Sportsdykningen vil sikkert udvikle sig til en spændende fritidssyssel for masser af mennesker her hjemme, men det er af største vigtighed, at alle, der vil forsøge sig, lærer at dykke på betryggende vis.

S. WIEDEMANN SMITH.

EFTERLYST! MAVERICK

PANATELLA NR. 4 CIGARER

Signalement: Slank, lang - elegant udseende og udsøgt smag. Spørg efter MAVERICK-PANATELLA nr. 4 - den helt nye type i cigarer for mænd i alle aldre. Fås i både 5 stk. emballage og 25 stk. plasticdåse. MAVERICK - så god som den er lang!

-et pletskud blandt cigarer

MAVERICK er fremstillet af udsøgte råtabakker

MAVERICK er cellofaneret, smag og aroma bevares

**EKSPORT
KVALITET**

PRIS 70 ØRE

Kalkbjerget på Stevns, der gav Tietgen grå hår

I Samvirkens serie om værdierne i Danmarks undergrund skildres i denne artikel Faxe Kalkbrud, der både ejer Danmarks største hul og Danmarks eneste jernbane med tre skinner.

BLANDT Danmarks hastigt svindende antal privatbaner fortjener kun én strækning betegnelsen *privatbane* – alle de andre er nemlig på en eller anden måde i offentlig eje. Det er strækningen fra Stubberup lidt syd for Fakse til Fakse Ladeplads. Og for yderligere at fremhæve denne jernbanestrækningens særlige karakter: det er antagelig også Danmarks eneste banelinie, der består af ikke *to* skinner, men af *tre*!

Både det ene og det andet skyldes samme ting: faksekalken.

Det er Faxe Kalkbrud, der har hovedparten af godstrafikken på denne sidste del af de østjællandske jernbaners strækning; derfor har kalkbruddet koncession på den cirka 7 km lange banestrækning. Og da kalkbruddet har brug for at køre med både almindelige godsvogne og med tipvogne, er det, at sporet består af tre skinner – den tredje anbragt imellem de to ordinære.

Jernbanestrækningen fra Stubberup, hvor Faxe Kalkbruds hovedvirksomhed ligger, til Fakse Ladeplads, er iøvrigt væsentligt ældre end den øvrige del af det østjællandske privatbanenet. Det store, 76 m høje kalkbjerg, på hvis nordvestside byen Fakse ligger, har været udnyttet gennem mange århundreder. Transporten af kalk herfra – hvad enten det drejede sig om kalksten eller andre former for kalk – var tidligere et stort problem, indtil i 1862 en løjtnant i infanteriet, *C. F. Garde*, fik den idé at bygge en „skinnevej“ fra kridtbjergets top til stranden – dér, hvor Fakse Ladeplads nu ligger.

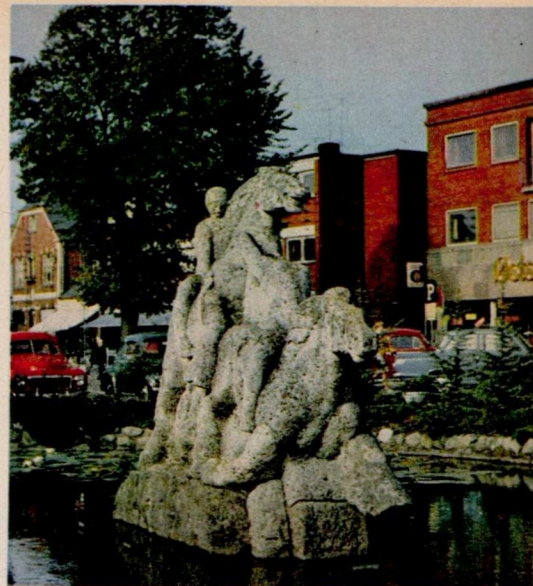
Kalkbruddet var dengang i hænderne på

flere ejere, men det lykkedes Garde at gøre dem alle interesseret i planen, og i foråret 1864 kunne man sende de første vogne ad „skinnevejen“. Princippet var det, at det første stykke vej kørte vognene ved egen kraft takket være faldet, men når de nåede flade egne, blev heste – som kørte med i særlige vogne! – trukket ud og spændt for!

Allerede i 1866 var godstrafikken så stor, at banen måtte anskaffe sit første lokomotiv; produktionen af kalksten fra Fakse var da næsten 6-doblet. *Fakse marmor*, som de polerede kalksten kaldtes, var ved at blive et estimeret bygningsmateriale, hvis anvendelsesmuligheder spændte fra badekar til dekorative facadesten.

På den tid gik en lille, stille mand rundt i København og puslede med en tanke, der tilsyneladende ikke havde spor at gøre med Fakse-kalken, men alligevel kom til helt at revolutionere produktionen i kalkbruddet. Ja endnu mere: kom til at sætte skred i en udvikling inden for hele den danske bygge-

På billedet her fra kalkbruddets sydlige ende ses, hvordan der arbejdes i etager. Lokomotivet midt i billedet giver et indtryk af størrelsesforholdene. (Modstående side). Ved havnen i Fakse Ladeplads har virksomheden en stor fabrik for fremstilling af jordbrugskalk. Her venter tipvogne med råkalk. (Herover). Kalksten anvendes ikke meget mere til dekorative formål. På torvet i Fakse er byens eget produkt dog anvendt til dette monumentale springvand, som viser Skin-fakse og Hrimfakse – de to heste, der efter den gamle, nordiske mytologi befordrede dagen og natten henover himmelbuen. (Herover t.h.).

Læsset med råkalk er tipvognstoget på vej ud af kalkbruddet til fabrikken i Stubberup. (Herunder).

materiale-industri. Manden var etatsråd C. F. Tietgen, og tanken, der optog ham, var Marmorkirkens ruin. Det var i 1749, at Frederik den Femte egenhændig nedlagde grundstenen til en kirke, der skulle indgå som led i den nye bydel „Frederiksstad“, og som tillige skulle stå som et minde om det oldenburgske kongehus' 300 års jubilæum.

Den kongelige tanke var dog ikke sådan at føre ud i livet; gennem størstedelen af 1800-tallet lå kirken som en 9 meter høj ruin, som staten ikke havde råd til at fuldføre – og ikke mod og vilje til at rive ned.

I 1874 købte Tietgen ruinen mod forpligtelse til at bygge kirken færdig. Tietgens tanker gik straks mod Fakse, idet en svoger ejede et stenværksted ved Fakse Ladeplads.

Men Tietgen kunne godt se, at som kalkproduktionen dengang var tilrettelagt, kunne den slet ikke tilbyde bygningsmaterialer i den store stil til konkurrencedygtige priser. Altså måtte her formes om.

Tietgen fik alle interesserne omkring Faksekalken samlet under én hat i et aktieselskab, og alt så såre lovende ud. Men kun ganske kort tid – så begyndte vanskelighederne!

Aktieselskabet kom hurtigt til at give et efter datidens forhold forrygende underskud, mens offentligheden spændt fulgte udviklingen: mon nu alligevel ikke Tietgens appetit denne gang havde været for voldsom – mon ikke han havde gæbt over mere, end han kunne sluge?

Vittighedsbladet „Punch“ bragte en tegning af Tietgen foran Marmorkirken. Med den tve-tydige underskrift: „Tietgen går sin ruin i møde“. På Stevns kroer kunne man – blev der sagt – købe en aktie på 1.000 kr. for ti kroner og en flaske brændevin.

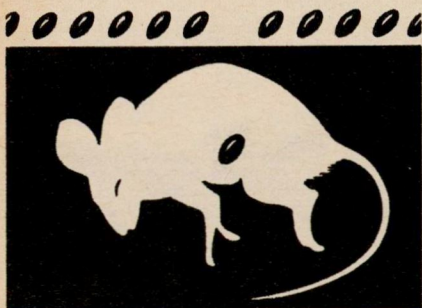
Og da et ungt menneske i 1886 gjorde sin entré som nyansat assistent på kalkbruddets kontor, sagde en af personalet til ham: „De

Fortæller næste side

Når mus æder »Castrix«
dør de af godterne,
så nu er vi katte
lige til rotterne!

Halfdan Rasmussen

Der kommer mus,
men dem ordner...

® **Castrix**

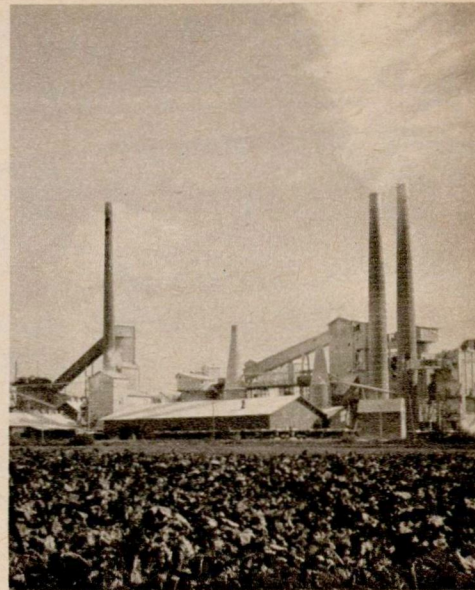
Læg de originale røde Castrix musekorn rundt omkring, hvor musene færdes - så er Deres muse-sikring i orden.

AKTIESELSKABET

AGRO-KEMI

Fra Fakse Ladeplads med den nye industrikalkfabrik.

Virksomheden i Stubberup.

behøver ikke at ta' frakken af, det varer såmænd ikke så længe".

Tietgen klarede imidlertid skærene, og som det mest iøjnefaldende bevis blev Marmorkirken indviet i 1894. Forinden havde Tietgen dog taget radikalt fat på hele byggematerialeindustrien. Der var sluttet borgfred og en 50-årig samarbejdsaftale med kalkbruddets værste konkurrent, Förenade Kalkbrotten i Malmø. Nettet blev med årene udvidet til at omfatte den mest betydende del af Danmarks øvrige kalkproduktion; teglværker, mørtelværker m.m. kom også ind i billedet, sådan at det økonomiske samarbejds-net efterhånden kom til at omfatte alle væsentlige sider af byggematerialeindustrien!

Hvordan Faxe Kalkbrud havde set ud i dag uden Tietgen, er naturligvis gætværk - men givet er det, at tiden har spillet bold med adskillige kalkbrud. Mange, der i forrige århundrede var store, har været lukket i mange år. Andre, der før anden verdenskrig var af betydeligt format, er blevet opslugt af konkurrenter.

Og de resterende har hele tiden måttet holde en våd pegefinger op i luften for at finde ud af, hvad vej vinden blæste. Skulle man nu producere det ene eller det andet? Det hænger sammen med de nye byggemetoder, der navnlig er slået igennem efter anden verdenskrig. Der bruges ikke så meget kalk til traditionelt byggeri som til det traditionelle byggeri, og derfor har kalkbruddene måttet omlægge produktionen i form af fremstilling af nye halvfabrikata, der er tilpasset det nye byggeri og fremfor alt beregnet på helt nye formål.

Betegnende er det, at af Faxe Kalkbruds salg af kalkprodukter i 1965 var kun den mindste part egentlig bygningskalk, nemlig 83.000 tons brændt kalk og hydratkalk. Produktionen af jordbrugskalk og foderkalk var på 106.000 tons, mens diverse industrikalkprodukter beløb sig til 108.000 tons.

Det vel 1½ km lange kalkbrud ved foden af Fakse by er Danmarks største, udgravede hul; landevejen fra Fakse til Karise løber tæt forbi udgravningen, og for turistbilerne er det

et fast og altid værdsat programpunkt at stoppe her for at lade passagererne følge arbejdet i bunden af bruddet, hvor tipvognstog og gravkøer tager sig ud som Lego-modeller. Folk ser man ikke mange af - også for kalkbruddet er arbejdskraften en mangelvare. I en sådan grad, at virksomheden tilbyder billige byggegrunde for at trække arbejdskraft til!

I Brugsen i Stubberup - der ligger lidt uden for alfarvej i skjul af kalkværk og jernbanestation - er snakken netop kommet i gang om kalkværket som arbejdsplads. En mener, at de gamle arbejderboliger fra 1800-tallet, som virksomheden ejer, er for ringe at byde folk. De er bygget op af store kalkstensblokke med favntykke mure, der sommer som vinter er fugtige. En anden svarer, at virksomheden da vist hellere end gerne så, at folk flyttede, så husene kunne rives ned. Det kan næppe være nogen forretning at leje dem ud. Men sandheden - føjer han til - er, at folk er mere end villige til at flytte ind i en lille lejlighed, når den kun koster 18-20 kroner om måneden!

Synspunkterne står skarpt over for hinanden - det synes tydeligt, at man anser modparten for at kværule!

- Ja, ja - man må i hvert fald lade, griber en ældre kalkværksarbejder mæglende ind, at i dag bliver man ikke slidt op i kalkværket!

Og han fortæller, at mekanik efter hans opfattelse er en storartet ting; dag efter dag har han kun at kontrollere, at tingene fungerer, som de skal. Det er behageligt, og det er til at holde ud. Og så tager han gerne med i købet, at de enkelte gange, hvor mekanikken svigter, må han smide, hvad han har mellem hænderne og arbejde, uanset om det er frokost eller fyraften, til tingene er i orden.

- Kan det blive ved at gå sådan, kan jeg for den sags skyld godt passe arbejdet, til jeg bliver 90, føjer han til - som for at sætte en streg under, at om ikke andre er tilfreds med udviklingen, så er han det i hvert fald!

MØBLER

Smukke julegave-ideer fra FDB-MØBLER

- stole, taburetter, gyngestole! Stole i alle tænkelige farver og former . . . pindestole! Den helt rigtige julegave-ide til priser fra kr. 33,-.

ALBERTSLUND
ROSKILDEVEJ 45

VORDINGBORG
MARIENBJERGVEJ 90

ODENSE
ØSTERBRO

VEJEN
ARNFREDSEJ V. HOVEDVEJ 1

AARHUS
VESTERBRO TORV

HOLSTEBRO
HØSTRUPSEJ 9

ÅLBORG
SKALBORG
HØBROVEJ

JULENS BØRNEBØGER

Pia og Piddel ombord. Den tiårige *Pia* og hendes otteårige søster *Piddel* er med deres forældre flyttet fra landet ind til købstaden. Det har været svært for dem at „falde til“, men nu skal de på ferie med familiens lystbåd. De to spillevende piger ser frem til dejlige dage. Men far har inviteret fru *Johansson* med på ferie, hun kan ikke lide børn og slet ikke et par livstykke som *Pia* og *Piddel*. Ferieturen og dens begivenheder i den svenske skærgård skildres, som om det er børnenes egen beretning, man får.

Den hvide falk. En realskolelærer fra en vest-svensk købstad køber under et besøg i København en tre hundrede år gammel dag-

bog. Heri har på Tordenskjolds tid en norsk-dansk orlogskaptajn berettet om en hemmelig mission med et skatteskip til den svenske vestkyst. Svenskerne har lige erobret denne kyst fra danskerne, som nu søger at tilbageerobre kysten ved et kup. Kuppet mislykkes, og skatteskipet bliver sænket under kampen. Nu står realskolelæreren med den gamle dagbog – kan skatten hæves? Handlingen kommer op på et gævt antal omdrejninger, inden guldskatten kommer for dagens lys.

Joakims have. Joakim får en rigtig have. Han „køber“ den af grundejeren, der har sat et skilt op, hvorpå der står *Til Salg*. Derefter arbejder Joakim i sin egen have. Men en dag

er det hele forbi. Gravemaskiner kører hen over Joakims blomster, vælter hans hytte og træer. Det var for godt til at være sandt, at Joakim skulle have et sted, han kunne kalde sit eget. Men det er dog ikke lutter sørgmodighed. Joakim mister sin have, men får til gengæld et par nye, gode venner.

Enøre. Enøre er en lille harekilling. Oprindeligt hed den *Langøre*, men en dag fik den det ene øre klippet væk af en slåmaskine, og så var det jo nødvendigt med navneforandring. Bogen fortæller om Enøres liv i den frie natur. Naturen er i virkeligheden ubarmhjertig. Her gælder den stærkeres ret, en lille harekilling må være klog og varsom, hvis den skal overleve, for farer truer fra alle sider.

Kvægttyvene. Cowboyfilmernes begivenheder, som de kan opleves på film eller tv-skærmen, står slet ikke mål med det, der virkeligt sker i „det vilde vesten“. Herom handler bogen, hvis hovedperson er *Tim*, en cowboy-tosset engelsk skoledreng. I Montana, kvægavlernes stat i Amerika, hvirvles han ind i en kamp mellem kyniske kvægttyve og en skrap detektiv, *Sam Dixon*. Sam bliver Tims helt, han forguder detektiven, men lærer også at kende forskel på film og virkelighed.

Bøgerne er allesammen fra Det danske Forlag. Nan Inger: *Pia og Piddel ombord*, for børn fra ti år, kr. 15 indbundet. Ake Hall: *Den hvide Falk*, for børn fra 12 år, kr. 16 indbundet. Ursula Wölfel: *Joakims Have*, til at læse op af og for børn til ti år. Kr. 15 indbundet. Ingvar Wahlen: *Enøre*, for børn i samme aldersgrupper, Kr. 11,25 indbundet. Harry Kullman: *Kvægttyvene*, for børn fra 10 år, kr. 15 indbundet.

Livsforsikring gi'r straks penge, når dødsfald sker. Er De lykkelig at leve længe, får De pengene selv. Livsforsikring er fordelagtig langtidsopsparing.

Hele overskuddet i TRYG går tilbage til de forsikrede. Selvfølgelig – overskuddet kommer jo fra de forsikredes penge. En fordel mere at være forsikret i ... *de forsikredes eget selskab*.

Den uddannede TRYG-mand hjælper Dem med at ordne Deres livsforsikring. Denne fordel bør De benytte Dem af. Det betaler sig for Dem.

TRYG

... de forsikredes eget selskab
ROSENØRNS ALLÉ 1 - KØBENHAVN V (01-352211)

calypso

**DEN NYE
AUTOMATISKE
KUGLEPEN**

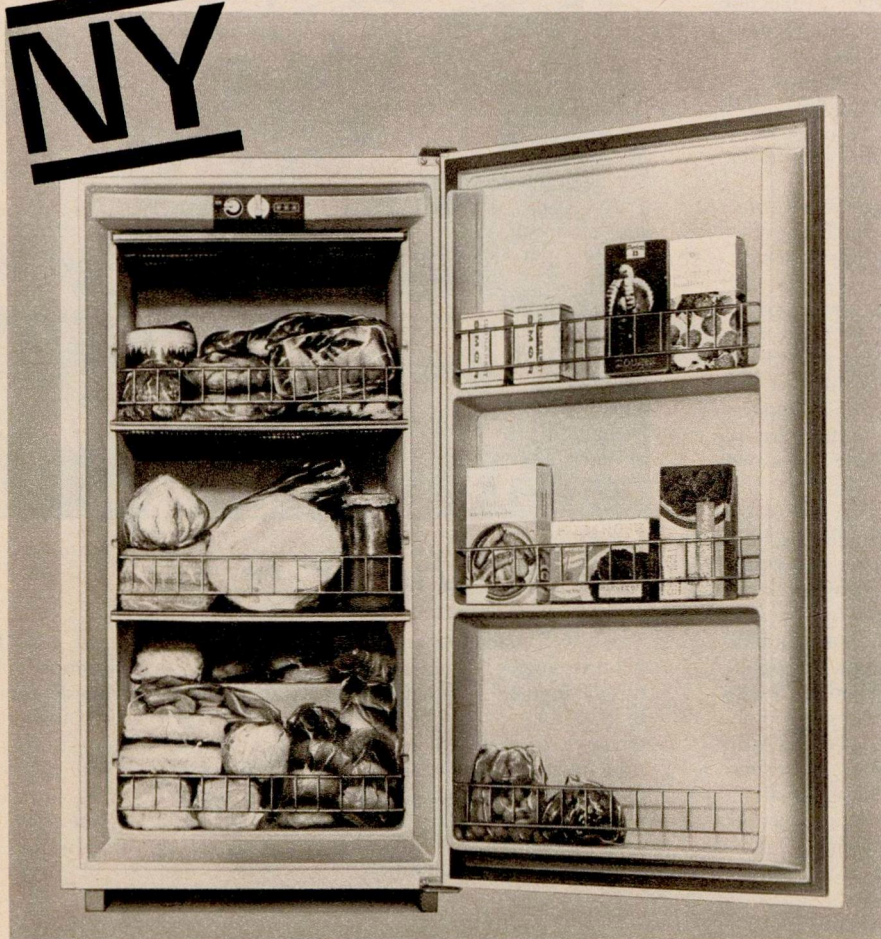
**MED
REFILLS
I 8 FARVER**

KR. 3⁹⁵

Godt nyt i GRAM MULTI-LINE:

Fryseskabet med bedre oversigt og direkte frysekontakt med varerne på hver trådhyld!

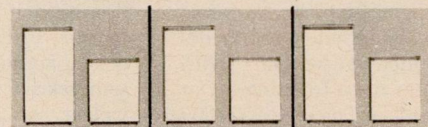
NY

Minusgraderne (mindst $\div 18^{\circ}\text{C}$) smyer sig om frysevarerne – og bliver der, fordi hver trådhyld har direkte frysekontakt.

Let udtagelige trådgitter foran hver hyld sikrer orden og nem adgang til fryseskabets indhold.

Coldcabinet Combicold Contactfreezer
K 210 - K 125 KF 190-KF 110 FS 145 - FS 80

Begynd med GRAM –
byg videre med GRAM!

Det er klogt at vælge CONTACTFREEZER – også fordi dette smukke fryseskab indgår i GRAM MULTI-LINE – den helt nye linie i køl og frost, der til enhver tid smidigt tilpasser sig familiens voksende behov.

Forlang den store farvebrochure, der giver Dem alle oplysninger.

Vejl. udsalgspris:

CONTACTFREEZER FS 145 ... kr. 792,-

CONTACTFREEZER FS 80 ... kr. 638,-

CONTACTFREEZER med dybfrosttemperatur overalt i skabet

En GRAM CONTACTFREEZER sikrer Dem alle dybfrysningens fordele. Her kan De selv nedfryse og langtidsopbevare fødevarer af enhver art. De har altid frisk mad lige ved hånden – købt i store portioner – købt når dagsprisen er fordelagtig. Alt nedfrosset i lyn tempo – også middagsrester, færdigretter og bagværk. Det rustfri, polerede håndtag i fuld dørhøjde er bekvemt for enhver. Der er effektiv

magnettætningsliste, et let skub, og døren slutter tæt. Varmeanordning ved dørtætningslisten sikrer samtidig, at den aldrig binder eller fryser fast. Is-terningsbakken kan vrides, så terningerne nemt løsnes og tømmes i MULTI-BOXEN, der tjener som lager. Skabet har glideskinner, let aftagelige ved sammenbygning. Døren leveres højre- eller venstrehængt efter ønske. Vælg mellem 2 størrelser: 80 liter og 145 liter.

DER KAN VÆRE MANGE KILO I ET
GRAM
BRODRENE GRAM A/S - VOJENS

STORT MØDEPROGRAM UNDER OPSEJLING

- ★ Møder for formænd i kæde-brugsforeninger
- ★ Møder for formænd og uddelere i brugsforeninger uden for kæden
- ★ Møder for nyvalgte tillidsmedlemmer i brugsforeningerne
- ★ Møder for medlemmer af FDBs bestyrelse og repræsentantskab

Nu er godt og vel tre brugsforeninger ud af fem med i den frivillige kædes samarbejde. Det vil sige cirka 1100 brugsforeninger og betyder, at lige så mange brugsforeningsformænd har brug for orientering om de specielle forhold omkring kædesamarbejdet.

Derfor arrangeres i løbet af de næste måneder landet over af FDBs oplysningsafdeling møder for disse brugsforeningsformænd. Det er udviklingen hidtil og samarbejdets fremtidige former, man vil drøfte på møderne, der alle afholdes på FDBs centralafdelinger rundt om i landet. Som indledere kommer FDB bestyrelsesmedlemmer og kredsrepræsentanter, der er hjemmehørende i afdelingsområderne. Konsulent Aage Petersen fra FDBs oplysningsafdeling deltager i samtlige møder, som får samme program.

Ud over HB stod ved den seneste opgørelse 778 brugsforeninger endnu uden for kædesamarbejdet. Hvad har indtil nu hindret disse foreninger i at slå følgeskab med de 1100? Spørgsmålet bliver efter jul taget op i en tilsvarende landsdækkende møderække, hvortil formænd og uddelere fra foreningerne uden for kæden indbydes. Kædesamarbejdets hidtidige resultater og kædens teknik og arbejdsform bliver emnerne for disse møder.

En tredje møderække vil blive iværksat for de nyvalgte tillidsmedlemmer i brugsforeningerne. Hensigten med de planlagte møder og kursus er at give de nye tillidsmedlemmer klarhed over arbejdsopgaver og problemer, de stilles over for i de lokale brugsforeningsbestyrelser. Under arrangementer, der afholdes egnsvis i FDBs centralafdelinger, vil medlemmer af FDBs bestyrelse eller repræsentantskab redegøre for det videregående samarbejde i brugsforeningsbevægelsen, medens

centralafdelingernes ledende funktionærer såvel som kontaktfolkene, der direkte virker i samarbejdet mellem brugsforeningerne og den stedlige FDB centralafdeling vil klarlægge rent lokale forhold i brugsforeningsarbejdet.

Et specielt kursus vil blive afholdt i januar for bestyrelsesmedlemmer og repræsentantskabsmedlemmer i FDB. Det bliver et kursusprogram lagt an direkte på de demokratisk valgte topledere. Emner spændende fra langtidsplanlægning til anvendelse af elektronisk databehandling vil bl. a. figurere på det meget krævende kursusprogram.

Arbejdsformen på kursus bliver i sig selv en opvisning i alle de mødeformer, der kan benyttes, fra foredrag i gammelkendt form til moderne gruppe- og „summe“-møder. Som indledere møder FDB-eksperter og andre specielt sagkyndige, kurset får dir. P. E. Jacobsen som leder og konsulent Aage Pedersen som sekretær, mens kursisterne vælger et „kursuspræsidium“ for på denne måde at overvåge, at arbejdet gennemføres efter program og tanke.

Skal andelsbevægelsen oprette et finansieringsinstitut? Det var et kontant spørgsmål, som Andelsudvalgets formand, forstander *Johs. Dons Christensen* stillede på andelskongressen fornylig og selv besvarede bekræftende.

På hans forslag vedtog kongressen at nedsætte et udvalg til at kulegrave problemerne om den fremtidige finansiering af andelsbevægelsens fremskridt. Udvalget vil ret hurtigt blive sammensat af Andelsudvalgets forretningsudvalg. Men man foregriber næppe begivenhedernes gang ved at spå, at direktør *Kristian Møller*, Andelsbanken, bliver et af udvalgets medlemmer.

På andelskongressen holdt direktør *Kristian Møller* et foredrag, der blev en dybtgående ana-

Her er jenterne

Samvirke's artikel (i anledning af *Nordens dag*) om de store fjeldplanlægninger i Sydnorge har vakt en del opmærksomhed blandt turistledere og lokalblade i Telemarken og tilgrænsende regioner. Bl. a. bragte *Skien-bladet*, *Telemark Arbejderblad*, et formindsket eftertryk af *Samvirke's* forsidebillede med de to norske ski-jenter siddende i forgrunden af billedet. Få dage efter meldte pigerne sig på bladets redaktion, hvorefter de blev fotograferet og præsenteret i avisen. *Samvirke* har lånt billedet, og her er pigerne. Det er til venstre Bente Lind Amundsen fra Falkum og til højre Liv May Solbekk Hansen fra Gimsøy.

Jo før, des hellere

lyse af andelsbevægelsens finansieringsbehov. Direktør *Kristian Møllers* udredning blev med stor opmærksomhed påhørt af kongressen, og det var en naturlig konklusion på foredraget, at forslaget om nedsættelse af et finansieringsudvalg blev fremsat. Når Andelsudvalgets formand allerede med det samme talte om et finansieringsinstitut for landbrugets andelsbevægelse, hænger det sammen med, at han på nærmeste hold har fulgt det store arbejde, som bl. a. tidl. statsminister *Viggo Kampmann* har udført for at få dannet et finansieringsinstitut for byernes kooperative virksomheder. Det har nu begyndt sin virksomhed, og dets arbejdsform med ydelse af obligationslån kan tænkes at blive forbillede.

Januar: Gråspurv.

Juni: Knopsvane.

August: Ryle.

FUGLE-KALENDER I FARVER OG GRAFIK

Brugsen 1967 med tekst af dr. phil. Ingvald Lieberkind, skønne farvefotos og træsnit af Karen Westman.

Mon ikke der på bunden af ethvert menneske – selv det mest inkarnerede bymenneske – eksisterer en kærlighed til naturen og dyrene. Der skal bare kaldes på den, og det må man sige, at Brugsens kalender 1967 gør. Den har koncentreret sig om vore fugle, som, trods teknik og kemiske besprøjtninger, stadig findes i stort tal på mark og i skov – og for den sags skyld da også i byernes parker.

Den runde natur- og menneskeven, dr. phil. Ingvald Lieberkind er kalenderens kyndige redaktør, og foruden en lang række fremragende fotografier har man haft den fine grafiker Karen Westman med i følge på ekskursionen gennem vor fugle verden.

Det begynder med vinterens fugle – dem, vi kan iagttage ved huset og i haven. Når året begynder, indledes også den trangeste tid for mange dyr, især for fugle, som ikke rejser til mildere himmelstrøg.

Så kommer turen til de første forårsbebudere: sanglærke, stær og vibe. Ved De, hvordan han-viben gør kur? Af og til maser han sig ned på jorden og presser og maser med sin krop en lille fordybning. Den slags laver han mange af, det er en slags invitation til hunnen for at vise, at her er han, som er mægtig dygtig til at lave rede. Hvis hun så pludselig viser interesse for en af fordybningerne, begynder han at gøre kur til hende, tager strå og småblade op fra jorden, og kaster dem bagud over ryggen på sig selv. Hvis det ikke gør tilstrækkeligt indtryk, lægger han sig i rugestilling lige foran hunnen, og når hun så endelig overgiver sig, er pagten sluttet – og så må hun for resten tage sig af redebygningen.

Ak-ja, sådan er det mellem viber – og sådan er Ingvald Lieberkinds tekst krydret med viden og underholdende træk. Videre beskrives fuglene „I mosen“, „I den mørke nåleskov“, „I bøgeskoven“, ved „Søen og søbreden“, „I de grønne enge“, „Ved strand og strandeng“, på „Hede og klit“, og årets gang i fugle verdenen går videre med „Vore trækfugle“, „Grøftekanten og marken“ og afsluttes med „Vore vintergæster“, hvor det drejer sig om dompap, kvækerfinke, bogfinke, sjagger, silkehare og den sjove sort-hvide troldand med den kokette top og de gnistrende gule øjne.

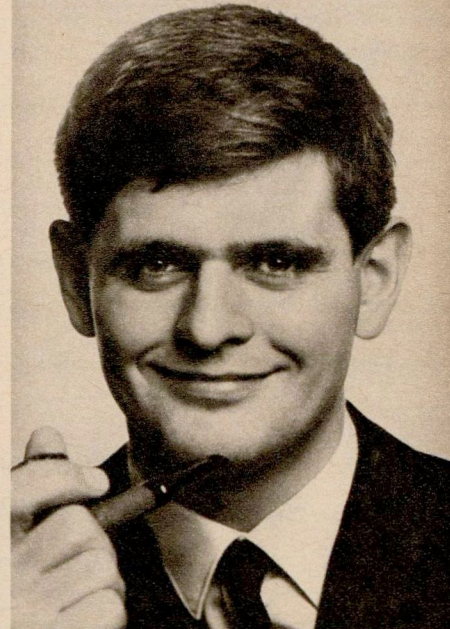
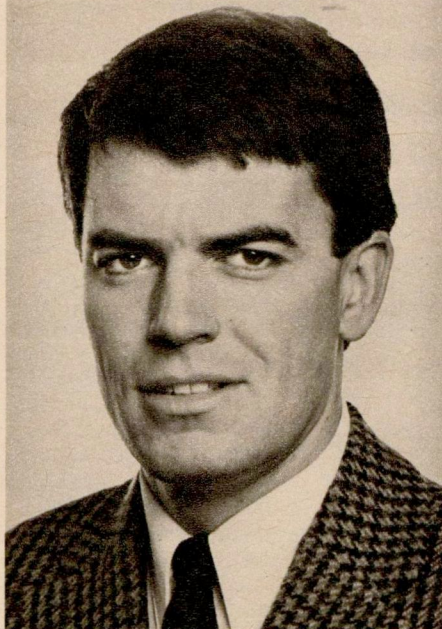
Hvert enkelt afsnit er illustreret med skønne farvefotografier af de enkelte fugle, og Karen Westmans poetisk jærvt stiliserede træsnit står godt til det fine typografiske udstyr.

Indtægt (ugift)	kr. 36 000.-	Indtægt (ugift)	kr. 36 000.-
Fradrag	ca. kr. 10 000.-	Fradrag	ca. kr. 12 000.-
Skattepligtig indkomst	ca. kr. 26 000.-	Skattepligtig indkomst	ca. kr. 24 000.-

Skat ca. kr. **11 600.-**

Skat ca. kr. **9 950.-**

(kunde i Andelsbanken)

Ned i skat?

Naturligvis er det vigtigste for Dem ikke, hvad „man“ kan trække fra i skat, men hvilke fradrag det bedst kan betale sig for Dem at udnytte! Naturligvis har De brug for grundig orientering om de skattebegunstigede opsparingsformer. – Andelsbanken ved det. Her kan De få alle oplysninger om hvert enkelt fradrags betydning for Dem!

-De kan regne med ANDELSBANKEN

forbruger nyt

redigeret af Bodil M. Begtrup

HEN TIL KOMMODEN OG TE'BAVS IGEN

INDTIL for 40-50 år siden var det ikke noget problem at koge grøntsager. De kom i gryden med salt og så meget vand, at de var dækket og kogt møre.

Men så dukkede vitaminerne op. Det viste sig, at grøntsager som regel er vel-forsynede med det eftertragtede c-vitamin. Det hører til de skrøbelige vitaminer, og det er tilmed vandopløseligt. Derfor trækker en del af grøntsagernes c-vitamin ud i kogevandet og går tabt, da det som regel ikke bliver brugt. Det var uheldigt, og ernæringsvidenskaben fandt derfor ud af, at grøntsager skulle koges *hele* og i *så lidt vand* som muligt. På denne måde bevarede ikke alene c-vitamin, men også smag og konsistens bedst, og kogevandet kunne bruges til sovs eller stuvning. Alt dette lærte vi på husholdningsskoler,

aftenskoler og i skolekøkkenet.

Hjemme i køkkenerne blev teorierne næppe altid gennemført. Det tager nu engang længere tid at koge grøntsagerne i lidt vand end i meget, og de kunne også brænde på. Men det var med en lidt dårlig samvittighed, at man lod c-vitaminet i stikken.

Den behøver vi ikke have mere. Husholdningsrådet meddeler i *Råd og Resultater* (nr. 5, 1966) resultaterne af en undersøgelse over fødevarernes tab af næringsstoffer ved konservering, opbevaring og tilberedning. Blandt andet fremgår, at nyere forsøg har vist, at den *lange kogetid* for grøntsager kogt i *lidt vand* må undgås, fordi lang tids varmpåvirkning er *uheldig* for c-vitamin. Derfor skal grøntsager koges i så meget vand, at de er dækket, men forsøgene har også vist, at det er bedst både for c-vitamin, smag

og konsistens, når det er *kogende* vand der hældes over grøntsagerne.

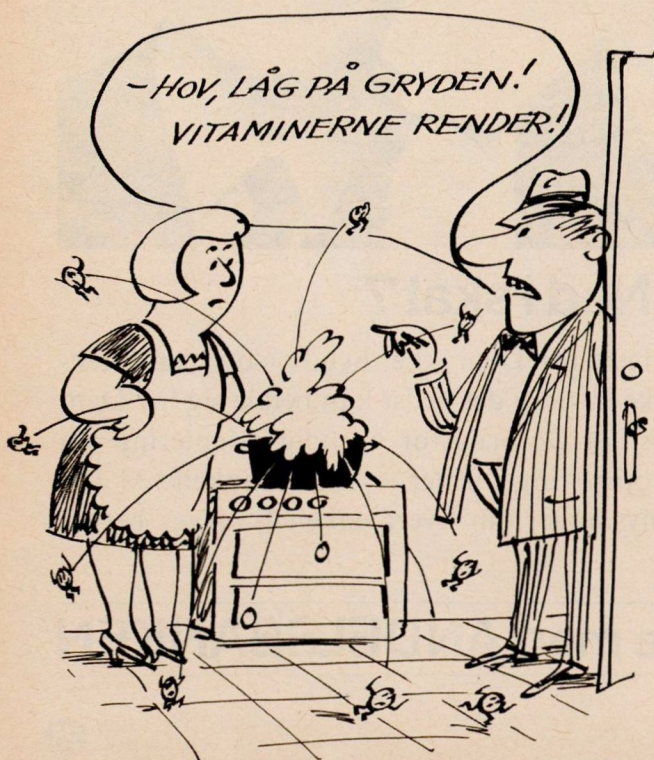
Også vor lærdom om at grøntsagerne skal koges *hele* duer ikke mere. Nu viser forsøgene, at den *allerbedste måde* at koge grøntsager på, er at skære dem i mindre stykker (neddele dem, står der i Tekniske Meddelelser), og koge dem i så lidt vand, at det lige dækker. Herved nedsættes kogetiden og mere c-vitamin bevares og bedre smag og konsistens opnås. Frem og tilbage, vi følger med.

Er det kættersk?

Idag hvor flertallet tager den daglige vitaminpille – eventuelt suppleret med en ascorbinsyretablet – og dermed alene gennem pillerne er rigeligt dækket ind med livsnødvendige vitaminer, spiller det vel egentlig næppe nogen rolle om 20 % eller 50 % af et fødemiddels c-vitamin går tabt, blot det lykkes ved tilberedelsen at få *madens rette smag og konsistens* frem.

Det er meget vanskeligt at opstille faste regler for råprodukters koge- og stegetid, fordi de nu engang er naturprodukter og ikke standardiserede kunstprodukter, men alligevel må forsøg og undersøgelser over den rigtige madtekniske fremgangsmåde være af overordentlig stor betydning ikke alene for hjem og institutioner, men også for industrien.

Derfor bør forsøg og undersøgelser over tilberedte fødevarer fortsætte, men måske med et andet sigte end næringsstoffernes større eller mindre tab ved tilberedningen. Det skal iøvrigt nok vise sig, som det iøvrigt også har gjort ved disse forsøg, at rigtige tilberedningsmåder ikke alene bevarer smag og konsistens bedst, men også næringsstofferne, da der uden tvivl er en sammenhæng mellem disse tre faktorer.

HVAD FINDER VI PÅ TIL JUL?

DET LUNER. Har Deres mand eller søn uden-dørs arbejde? Kører han traktor? Bygger han huse? Hvis han gør det, mon han så ikke vil blive endog *meget glad* for at få et sæt Slidmand contractor vinterarbejdstøj i julegave?

Det er det danske arbejdsministerium, som har indset, at vinterarbejde kræver *det rigtige arbejdstøj*, hvis humøret skal holdes oppe og sygedage nede... Arbejdsministeriet nedsatte et regulært arbejdsudvalg, der skulle finde frem til principperne for vinterarbejdstøjs udformning. Udvalgets forslag blev gennemprøvet i praksis af landmænd og byggeindustriens folk, og på grundlag af deres erfaringer blev vinterarbejdstøjet sat i produktion af FDBs beklædningsfabrikker, som tilbød at tage for-søgstørnen.

Brugsen og Brugsens magasiner (ikke HB) har enten vinterarbejdstøjet hjemme eller brochurer med billeder af Slidmand contractor og priser. Brugsen bestiller vinterarbejdstøjet direkte på FDBs beklædningsfabrikker. Det består af jakke, bukser og kasket. Hver ting kan købes for sig. Jakke og bukser fås i de gængse størrelser i ubleget hvidt eller khakifarvet dobbeltvævet bomuldssatin. Stoffet er imprægneret og tåler vask, uden at imprægneringen forsvinder. Tøjet er så rummeligt, at der er plads til tykt undertøj og sweater under jakken. Jakke og bukser i ubleget stof koster *tilsammen* 152,50 og i khaki 160 kr. Kasketten er mindst lige så vigtig som jakke og bukser og koster 20 kr. Den er forsynet med nakkestykke, som lukkes foran og beskytter hals og ører. Kasketten kan også slås op, når vejret tillader det.

Ingen, der har fået et sæt *Slidmand contractor vinterarbejdstøj* forstår, hvordan de har klaret sig uden det tidligere. Det er dyrere end almindeligt arbejdstøj, men det er billigere i brug, for det er meget stærkt, holder på varmen og sparer på sygedagene.

ET RENGØRINGSAPPARAT. Det er trælst, som jyderne siger, at vaske et stort gulv med gulvskrubbe og klud. Utallige gange har det været forsøgt at mekanisere gulvskrubbene, og nu er det lykkedes at konstruere et såkaldt rengøringsapparat, der både kan fungere som gulvvasker, væg- og vinduesvasker, og som har den store fordel, at alt tilbehør kan udskiftes med et enkelt greb uden brug af værktøj.

Rengøringsapparatet har et svært to-delt skaft med kraftige plastgreb. Skaftets fulde længde er 1,42 meter. Ved at slå grebet på skaftet op og ned vrider gulvsvampen. Rengøringsapparatet er betydeligt billigere end tilsvarende i handlen. Prisen er 49,85, men køb det ikke uden den aflange gulvspand, der passer til gulvvaskerens diameter (ca. 30 cm), da den er for bred til at kunne gå ned i en almindelig gulvspand. Prisen er 13,85 og fås i FDBs specialvareafdeling (bestilles af Brugsen).

Til rengøringsapparatet kan fås følgende supplerende udstyr: En vindueskraber (den vinduespudserne bruger), en skrubbe og en skumgummisvamp. Vindueskraberen er fortrinlig til de store ruder i eget hus. Den koster 13,85 pr. stk.

Rengøringsapparatet er gennemprøvet i FDBs prøvekökken og i private hjem, og der er enighed om, at det er en virkelig lettelse, ikke mindst for dem, hvis ryg, ben eller knæ ikke er altfor gode, men som alligevel må tage gulvvaske-tørnen.

METTE-TÆPPEFEJEMASKINEN er meget nyttig til den lettere rengøring af gulv og tæpper.

Den tager krummer, trevler, hundehår og andre småting nemt og hurtigt, og man spares for at tage støvsugeren frem. Mette-tæppefejerens fås i blå, rød og grønt med tredelt skaft og plasthåndgreb. Den koster 14,85.

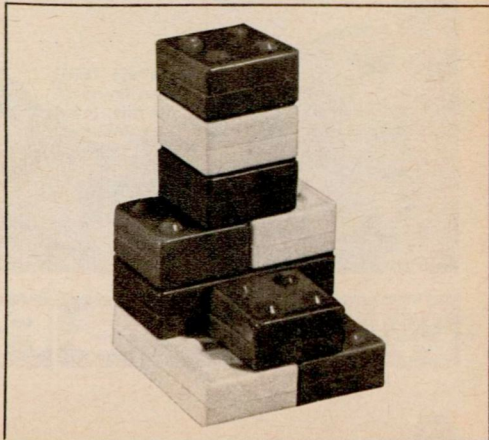
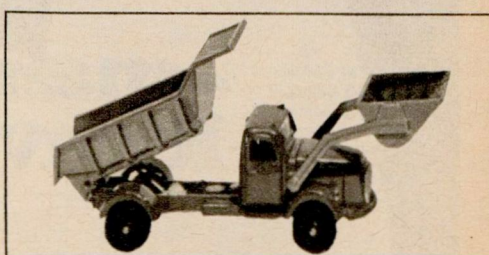
FOTOALBUMS. Fotoalbum kan man aldrig få nok af i vore fotogladde tider. De unge vil nok foretrække det smarte *opart album* i farver med 20 stk. til 9,60, men for en mere stilfærdig smag er de ensfarvede med polstret plastbind og ringmekanisme bedre. Der er 20 kraftige kartonblade i albummet, og de kan indsættes og udskiftes efter behag. Bindet fås i farverne lys læderbrun, brunrød, højbrød og en varm grøn. Ryggen er med guldsnit og prisen er 14,75. Løse blade kan ikke købes i Brugsen, men de er i standardstørrelse og fås hos bog- og fotohandlere. Et *Lomme-fotoalbum* er en vældig god ting at have med på besøg og rejser med billeder fra hus og hjem. Det rummer 16 plastlommer med plads til 32 billeder i størrelsen 9×9 og 9×12 til henholdsvis 6,25 og 7,50.

DIA-BETRAGTER vil farvefotograferende have stor glæde af. Uden lærred og lysbilledapparat får man en glimrende gengivelse af sine farvebilleder i dia-betragteren *Halina Viewer* med lommelygteelementer (ingen ledninger). Når billedet er anbragt i betragteren, trykkes let på billedets overkant, og lyset tændes. Takket være de dobbeltslebne linser i den rigtige kvalitet ses billederne i fint perspektiv og med god farvegengivelse. Prisen er kun 16,85.

FOTOAPPARAT. Det nyeste *Instamatic kamera model 25* koster kun 44,75. Det har de sædvanlige gode Instamatic-egenskaber og samme store, klare søger, som på de dyrere modeller. Dette kamera er fortrinligt til nybegyndere og unge, fordi det er så nemt at indstille. Som film anvendes Kodapak-kassetten med 12 eller 20 optagelser, sort-hvid eller farver. Den er lige til at putte i kameraet og kan ikke anbringes forkert. Til Instamatic model 25 kan også leveres en blitzholder (dessin 45 23 15) til 15,85, og en taske (dessin 45 22 23) til 7,00. Med den letbetjenelige blitz er der chancer for allerede juleaften at tage et vellykket familiebillede.

LEGETØJSBILER går man aldrig fejl af til børn. De samler på dem, og i Brugsen kan fås seks af de nyeste *Vilmer-modeller* i støbt, lakeret metal. Herimellem er f. eks.: Lastbil med presenning, der kan tages af (dessin 49 45 22, kr. 10,85), lastbil med læsse- og vippeanordning (dessin 49 45 24, kr. 12,85) og brandbil med vippe-anordning (dessin 49 45 25, kr. 12,85). Alle Vilmer-modeller har fjederophængte hjul med sorte gummiringe, og de leveres i en flot plasticbox med klar overdel, som er solid nok til at opbevare bilerne i, når de ikke er igang. De øvrige tre modeller er en lastbil uden presenning (kr. 9,85), en betonbil (kr. 14,85) og en foderbus (kr. 12,85). De to sidste er forsynet med vippeanordning.

BYGGESEN OG BÆGRE i plast i glade farver til at stable, sætte inden i hinanden og smide omkring sig med er et glimrende legetøj for de 1-2 årige. Det opøver børnenes fingerfærdighed, og kan ikke gøre skade, fordi materialet er så let. Byggestenene (dessin 49 45 83 koster 5,65) og bægrene (dessin 49 45 77 koster 4,50).

JULEMAD-IDEER

DET er nemt at lave god julemad med industriens hjælp. Danefrost fjerkræ kan ligesom de fine Danefrost-stege opbevares i hjemmefryser eller køleskabets fryserum. Derfor er de hurtigt tilberedt, når der er brug for dem. Karen Kok viser, hvad man kan få ud af et par poularder. Til Nymølle poulard skæres eller klippes poulardernes bryst, lår og lårben fra. Resten koges med

lidt suppeurter, eventuelt et kraftben eller bouillonterning til hønsekødssuppe, og med en dåse kødboller eller en pakke Danefrost kød- og melboller, får man dejlig formad. Alt kødet pilles fra ryg og vinger, skæres i små stykker og bruges til en hønsekødssalat.

Danefrost-stegene er jo ret nye i brugsens frysedisk, men de skal nok blive anerkendte.

De forskellige flæskestege er meget lækre, såvel varme, som kolde. Rulle oksebryst foretrakkes kogt af Karen Kok, men det kan steges, det skal blot gøres ved svag varme. Kogt oksebryst med peberrodssovs, kartofler og kogte porrer, er en dejlig ret – ikke mindst kan mænd li' den. Husk at give lidt surt til. Endelig er der Milano-oksesteg fremstillet af tyksteg. Den er lækker stegt saftig, rød eller rosa og med f. eks. franske kartofler og Danefrost bønner til.

Til frokost eller aftensmad er gode gaffelbitar, henkogte eller røgede limfjordsmuslinger, limfjordskaviar, marinerede spegesild eller kryddersild altid godt. Og når man så har æg, et stykke god spegepølse, Danefrost leverpostej (der blot skal tões op og lunes i ovnen), god ost, en mayonnaise-salat og en råkostsalat – så er man hjemme med julemaden, og det tager ingen tid at sætte den på bordet.

RÅ RØDKÅLSALAT

½ rødkålshoved, 2-3 æbler.

Marinade:

½ dl salatolie, ½ dl fransk vineddike, ½ dl vand, 1 knsp. tør sennep, salt, peber.

Rødkålen snittes fint. Æblerne skæres i tynde skiver og blandes med rødkålen. Marinaden rystes sammen og hældes over.

NYMØLLE POULARD

(6 pers.)

2 Danefrost poularder, 200 g margarine, 6-8 løg, 2-3 gule pebre eller evt. grønne, 2 ds. fløde tomater, ¼ tsk. merian, ¼ tsk. karry, ¼ tsk. hvidløgssalt, salt, ¾ kg champignons.

De optøede poularder parteres i serveringsstykker (vinger, hals og ryg tages fra og koges til hønse-salaten) og brunes i en gryde med løgene skåret i både og pebrene i store terninger. Tomater og krydderier tilsættes. Retten koger svagt ca. 40 min. Champignonerne skæres i kvarter og koger med de sidste 5 min. Retten serveres med løse ris.

JULENS HØNSESALAT

1 ps. mayonnaise (300 g), 2 spsk. citronsaft, ½ tsk. svensk sennep, ¼ tsk. paprika, ¼ tsk. eng. sauce, 100 g kogt hønsekød fra vinger, hals og ryg, 2-3 stilke blegselleri, 1 rød eller grøn peber, 2 æbler, reven peberrod.

Mayonnaisen smages til med krydderierne. Hønsekødet skæres i terninger, blegselleri, rød peber og æbler i strimler og det hele blandes i mayonnaisen med hønsekødet. Salaten smages til med peberrod.

Undertøj skal sidde godt og bekvemt – smidigt følge alle kroppens bevægelser – også efter mange gange vask.

- mænd kræver

naturligvis, at undertøj skal være forarbejdet af virkelig gode materialer. Den helt rigtige kvalitet betyder

STAFET

Sportstrøje, fin-rib	Vejl. pris kr. 7,-
Trusser, fin-rib	Vejl. pris kr. 7,-
Sportstrøje, Interlock	Vejl. pris kr. 8,-
Trusser, Interlock	Vejl. pris kr. 8,-

BRUGSEN

ET STORVÆRK

To af bogverdenens specialiteter dyrkes af Politikens Forlag med en påskønnelsesværdig intensitet. På dette felt har forlaget øvet en værdifuld indsats.

Den ene af disse specialiteter omfatter de såkaldte „sribede håndbøger“, hvis indhold dækker en stærkt varieret skala – lige fra det nøgternt-praktiske gebet til en lektur af mere fordringsfuld art, bestående af kunsthøger eller natur- og historie-orienterede skrifter. Ialt er der i den sidste snes år udkommet over 300 af disse håndbøger, heraf langt de fleste i de seneste år.

Mange mennesker har haft meget udbytte af de praktiske og hobbyprægede håndbøger, som altid er instruktivt og rigt illustrerede. En særlig gruppe er rejschåndbøgerne, som skildrer de foretrukne rejsemål på et meget begrænset antal sider med et maksimum af overskuelighed. Af denne type håndbøger er hidtil udsendt 28 udgaver. Håndbøgerne i den „finere ende“ af skalaen, herimellem adskillige kunsthøger, er ofte farveprægtigt udstyret med et vægtigt seriøst indhold, men altid tilrettelagt populært, uden at stille krav til specialviden.

Forlagets anden specialitet er de store bindstærke værker, hvoraf Grimbergs Verdenshistorie som den første af slagsen gjorde sig særlig bemærket. Men senere har dette storværk fået flere værdige efterfølgere, bl. a. Danmarkshistorien, hvis 14. og sidste bind – omfattende besættelsestiden og efterkrigstiden helt op til kommunalvalgene i fjor – nylig er udkommet og smukt fuldender indtrykket af et helt igennem gedigent værk.

Den sidste serie, som er „søsat“ fornylig, er den internationalt anerkendte danske videnskabsmand Kaj Birket-Smiths *Kulturens Veje*, nu genoptrykt i en moderniseret udgave, således at værket i format og udstyr passer til de forudgående storværker, og således at disse bogserier tilsammen danner en let skelnelig litteraturgruppe af stor lødighed.

Det nu udkomne første bind af *Kulturens Veje* beretter om de tidligste kultur-epoker. Her lærer man i brede træk de vilkår at kende, som påvirkede naturfolkernes levevis under vidt forskellige himmelstrøg fra polarområderne til troperne, og man får et tydeligt indtryk af, hvordan omgivelser og erfaringer og påvirkninger udefra bygger en kultur op. Man følger de første til- løb til håndværkets opståen og den leve- standard-forbedring, som fulgte af hånd- værkets videreudvikling ved successiv an-

Nok se,
men ikke
spise...

- må De huske at sige til Deres læk-
kersulne familie, når De kommer hjem
med Brugsens fine overtræschokolade
og marcipan til julekonfekten...
ikke før juleaften!

- OG SÅ FÅR DE ENDDA DIVIDENDE

BRUGSEN

VI MØDES I BRUGSEN OG FAR DEL I DIVIDENDEN

Ster-
ling
SØLV
PUDSE
SÆT

TIL JULEPUDSNINGEN

JUBILÆUMS
REKLAME-TILBUD

**SØLV
BESKYTTER**

en
stor
lettelse
-også
for
DEM

Ster-
ling
PROTECTOR

HOLDER SØLV
BLANKT I
MÅNEDER

**SØLV
BESKYTTER**

imprægneret
**SØLV
PUDSEKLUD**

INTRODUKTIONS
SÆR-
PRIS

DE SPARER 3/2

GEORG JENSEN & WENDEL

KØB I DAG

begrænset oplag til særpris

ENDT - ET ANDET BEGYNDT

vendelse af sten, metal, skind, filt, bark, ler, plantevæv og horn, samt elementerne jord, ild og vand. Herfra går man videre til de ældste næringsveje: kvægbrug, agerbrug og fiskeri, samt de tidligste former for samfundsøkonomi og handel.

De senere bind vil skildre de samlivsformer, som opstod på grundlag af denne „pionerkultur“ og fuldende kortlægningen af udviklingsforløbet frem til menneskehedens opdeling i mere eller mindre avancerede eller primitive folkeslags-grupper.

Det er i sig selv spændende læsning, men

dobbelt spændende bliver det i disse „ulandsår“, hvis krav om kendskab til primitive folks egenart forudsætter en medleven, der ikke er baseret på romantiske forestillinger, men bygget op på en grundig orientering om faktiske forhold. En sådan orientering giver Birket-Smith bedre end nogen anden, i kraft af sin store viden og sin blændende fremstillingsform. Hertil kommer et væld af illustrationer, der i hvert bind byder på ca. 400 tegninger, fotos og farve-helsider, d.v.s. en illustration på næsten hver side.

Lader De Deres hus stå ude om natten?

Nat og dag er selv det fredeligst og mest isoleret beliggende hus udsat for uberegnelige farer, som kan medføre lige så uberegnelige udgifter for ejeren –

— derfor har De brug for en
MLU VILLAFORSIKRING

Den dækker Dem mod de økonomiske følger af bl. a. skade efter storm eller skypumpe, efter tilfældig udstrømning af vand, ved oversvømmelse eller opstigning af afløbsvand, efter frostsprængninger, ved pludselig tilsodning, ved husbukke, borebiller og trædelæggende svampe, ødelæggelser ved indbrud og afsavn af skadet bolig samt ANSVAR som ejer.

Skriv efter udførlig brochure og begæring på denne kupon:

S. 21. 1 C

Vester Farimagsgade 19
København V.

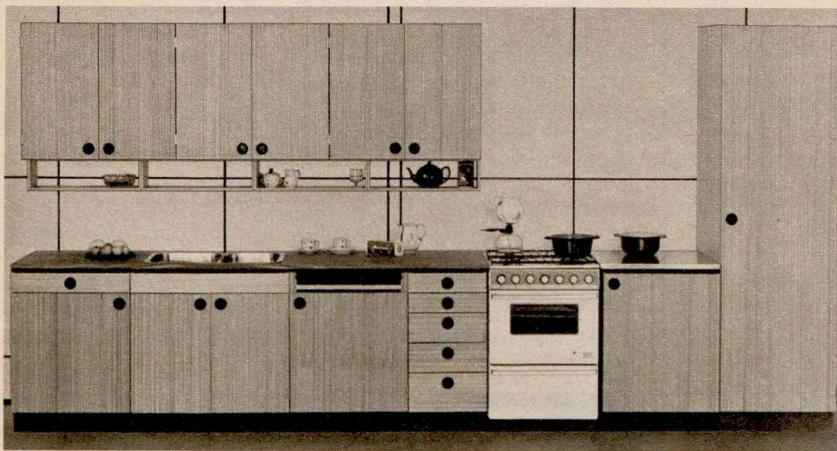
Send brochure om MLU Villaforsikring til

navn

adresse

postdistrikt

nyt køkken inden jul!

En vidunderlig gave til hele familien - et helt NYT og PRAKTISK køkken!

TECTUM KØKKENET fås i model 66, Oregon Pine, eller i model 58, Mahogni. De flexible elementer passer ind i ethvert hjem - og den gennemarbejdede indretning vil glæde enhver husmor!

Send kuponen ind i dag - så får De straks den store illustrerede brochure for det nye TECTUM KØKKEN - med alle oplysninger, mål og priser.

KUPON:

TIL TECTUM, ROSENØRSALLE 18, KBH. V.
Tlf. (01) 39 25 22

Ja, send mig straks GRATIS den store brochure over TECTUM KØKKENET.

Navn:

Adresse:

By (postdistrikt):

NYT FRA VAREFRONTEN

JULETOG MED GODTER

Julen nærmer sig – forleden rullede et mægtigt juletog ind på FDBs godsterræn – en vognstamme på ikke færre end 44 vogn-goner alle fyldt med tørrede frugter: svesker, dadler og rosiner fra Californien. Snart vil andre vogntog følge efter med abrikoser, figner og nødder. Det første imponerende juletog rummede et parti på 500 tons, som er kommet hertil med ØK-skibet „Sibonga“, der har lastet i San Francisco. I Frihavnen blev partiet losset over i jernbanevogne og kørt til FDBs lagerbygninger i Albertslund, hvorfra varerne går videre til brugerne landet over.

BILLIGERE NØDDER

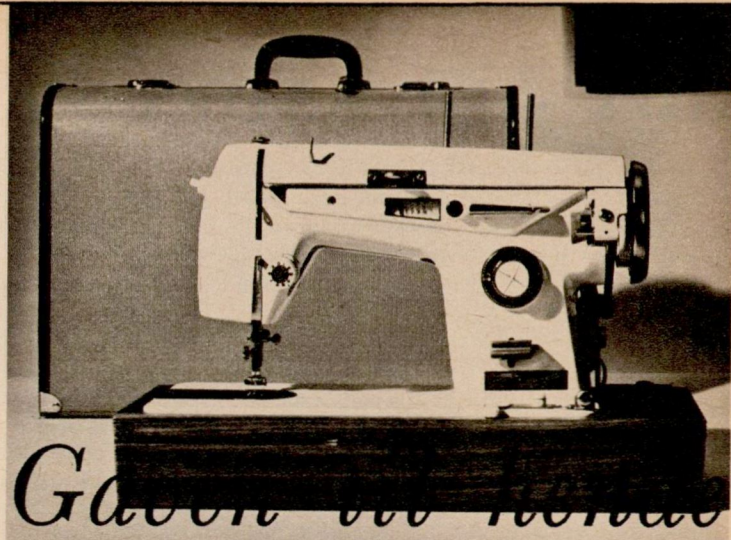
Julens nødder bliver billigere i år på grund af et fald i markedsprisen. Valnødder, hasselnødder og paranødder pakkes i plasticposer à 200 gram og kommer til at koste henholdsvis 2,48 kr., 2,38 kr. og 1,95 kr., mandler er derimod steget et

par øre og koster 1,55 kr. pr. 50 gram.

Desværre er nødder og mandler ikke nogen helt billig spise-mere. De er pålagt store afgifter – der er 70% på valnødder og paranødder, hasselnødder 70% plus 2 kr. pr. kilo, mandler 70% plus 4 kr. pr. kilo.

Men kvaliteten er der ikke noget i vejen med – den unge dame viser en bugnende sækfuld paranødder frem – de er høstet i Brasilien.

Ved De, at den første hjemme-symaskine så dagens lys i 1755 i England. Det var nærmest en slags Storm P.-maskine. Op gennem tiderne er der sket ganske kolossale forbedringer i udviklingen af symaskinen. I året 1846 fandt amerikaneren Howe på at anbringe nåleøjet i spidsen af nålen – maskinen opnåede her-ved en hastighed på ca. 300 sting pr. minut, svarende til ca. 7 gange hurtigere end hidtil kendt. Dette gav opfindelsen praktisk betydning.

Den sidste store landvinding på dette område skete, da Major-Zig-Zag-El-symaskinen kom ind på markedet. Den klarer frem- og tilbagesyning, zig-zag-syning, er eldrevet, har indbygget lys, en moderne formgivning i en praktisk emballering. Der medfølger en instruktiv og letforståelig brugsanvisning. Maskinen er nem at betjene, så enhver kan få glæde af dens store program, der foruden zig-zag-syning omfatter foldesømme, kapsømme, knaphuller og trenser. Dertil kommer, at den kan sy knapper i, stoppe og brodere.

Der sælges naturligvis symaskiner hver eneste dag hele året rundt, men hovedparten sælges i vinterhalvåret. Tænk, hvad et

sådant lille teknisk vidunder kan give af munter skabervirksomhed i de lange vinterdage og -aftener. Major-el-symaskinen er en oplagt gaveidé til husmoderen, og hvilket redskab vil hun ikke dermed have i hænde til besparelser på tøjkontoen.

Major-el-symaskinen er monteret på en smuk teaktræssokkel med aftageligt, solidt forlængerbord.

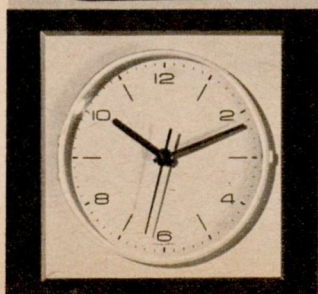
Brugsen startede salget af Major-el-symaskinen 1. januar 1965, og i det forløbne år er der solgt ikke færre end 6.000. Der er fremragende service på maskinen.

Selvom det er så nemt at betjene denne maskine, kan der jo alligevel opstå problemer for begynderen, og her er det så praktisk indrettet, at De blot kan tage telefonen og ringe til Symaskinemesteren (03-72-42-96), men husk at have brugsanvisnings-bogen ved siden af Dem, når De ringer, så kan alle problemer løses på en let og smertefri måde.

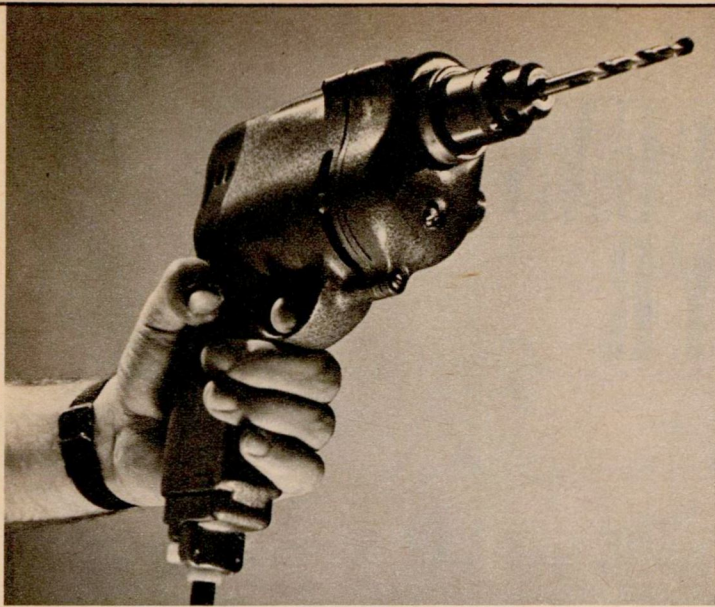
Major-el-symaskinen er en julegave-idé, som husmoderen vil blive lykkelig for – at sy og reparere selv vil være en leg med dette redskab i hænde. Prisen er 615 kr.

Rejseur. I betragtning af, hvor meget rejselivet er vundet frem, må tidspunktet være inde, hvor man anskaffer sig et rejseur. Her er et med automatisk kalender-værk og med vækker. Urskiven er sort med selvlysende tal og visere til 26,85 kr. Etui i flere farver.

Køkkenur. Det er praktisk for husmoderen at have et ur på det sted, hvor hun opholder sig så meget. Dette køkkenur er forsynet med batteriværk, der drives af et almindeligt 1½ volt batteri i stålkappe. Batteriet skal faktisk kun fornyes ca. en gang om året. Urkassen er i pastelfarvet plastic, enten lyseblå eller lysegul. Det er forsynet med stor sekundviser og glas over urski-ven. 69,00 kr.

og gaven

Gaven til ham

Vintertid er hobbytid. Og skal man have glæde af sin hobby, skal man også have det rigtige værktøj. Det moderne præcisionsværktøj af høj kvalitet hedder Major. Major-elboremaskinen opfylder enhver mands drøm om effektivt værksteds- og hobby-udstyr. Den hjælper Dem hurtigt, præcist og sikkert med udførelsen af bore-, slibe-, save-, dreje-arbejde og meget andet. Der findes et væld af supplerende tilbehør, så der er næsten ikke det, man ikke kan få maskinen til at udføre.

Den er fremstillet specielt for Brugsen på en af Englands ældste og mest ansete fabrikker inden for fremstilling af værktøj. Den er forsynet med to indbyggede uafhængige isolations-systemer, der hver for sig beskytter hinanden. Det giver sikkerhed, når maskinen benyttes.

Den dobbelte isolation overflødiggjør jordledning – selv på fugtige cementgulve, og uden-dørs kan man stole på Major.

Der anvendes kun et almindeligt 2-benet stik på samme måde som til barbermaskiner, støvsugere osv. Maskinen er beregnet til 220/250 volt jævn- og vekselstrøm.

Major-elboremaskinen kræver et minimum af pasning. Det vigtigste er at holde den ren for savsmuld, metalstøv og andre partikler. Smøringen indskrænker sig til smøring af de to markerede smørehuller for hver 50 timers drift. Smørefedt i gearkassen udskiftes normalt kun ved større eftersyn.

Garantien omfatter erstatning eller gratis reparation af enhver del af maskinen, der måtte være behæftet med materialefejl eller fejl ved fabrikationen, forudsat at maskinen ikke har været udsat for forkert behandling eller direkte overlast. Med hver el-boremaskine følger i øvrigt et garantibevis med en oversigt over garantiens omfang.

Dette pragtfulde værktøj vil farmand blive lykkelig for som julegave – den koster 195 kr.

TIL HELE FAMILIEN

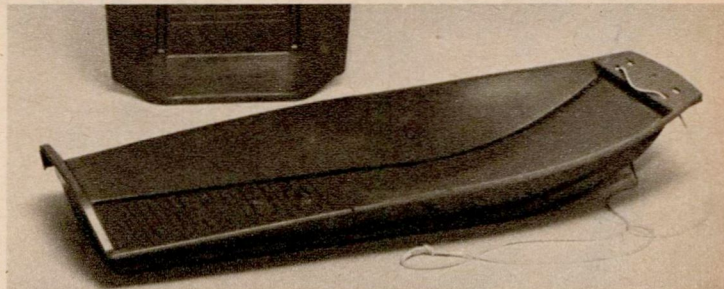
Når man har overstået de individuelle gaver, burde man i virkeligheden også tænke på en gave til hele familien. En, som alle familiemedlemmer kan have glæde af. Et køleskab er en sådan ting, og nu kan det erhverves til en utrolig lav pris på grund af Brugsens heldigt gennemførte stor-indkøb. Det drejer sig om MAJOR og DANMAX-køleskabene, som er af fremragende kvalitet til markedets laveste priser.

Langt de fleste hjem har efterhånden fået køleskab, men de opsigtsvækkende prisnedsættelser giver chancen for at købe et nyt køleskab til udskiftning af

det gamle eller anskaffelse af køleskab nr. 2 til f. eks. sommerhuset.

Der er tale om et begrænset antal fabriksnye skabe, som er velindrettede, økonomiske i drift, forarbejdet af gedigne, rustbeskyttede materialer.

MAJOR og DANMAX-køleskabene følges af fuld garanti og sikker service. Til yderligere beskyttelse er skabene underkastet Dansk Varedeklarations Nævns kontrol, hvilket vil sige, at skabene er gennemprøvet og er til stadighed under stikprøvekontrol. 170 liter før 725,00 kr. NU 588,00 kr. – 200 liter før 825,00 kr. NU 688,00 kr.

TRÆKÆLK OG EN PULK AF PLASTIC

Det er det utroligste, man kan lave af plastic. Til afveksling fra vor barndoms kælke og slæder leverer et svensk firma nu pulke af plastic i blåt og rødt. Man skal måske lige oplyse om, at en pulk er et slæde-lignende „køretøj“, som anvendes af lapper og eskimoer, men også kan være til megen spas for den

kælkende ungdom på disse breddegrader, når sneen ellers har lagt sig i passende mængder over landet.

Den nye Raket-plastic-pulk koster 29,85 kr. I øvrigt har Brugsen fået et mægtigt parti polske trækælke hjem, så dem, der hellere vil tage turen på mere traditionel facon, kan erhverve en dejlig lakeret trækælk, forsynet med jernbeslåede meder og afstivninger af jern, for 22,85 kr. Kælken er 90 cm lang.

OK-KØLERVÆSKE MOD FROSTENS BID

Så gælder det om at sikre sig mod frostens skarpe bid. Den første nattefrost har allerede bebudet, hvad man kan vente, og en af de ting, man bør sikre sig, er den ny OK-kølervæske. Den er fremstillet efter British Standard. 1 del kølervæske til 3 dele vand beskytter til minus 12° C, 1 del kølervæske til 2 dele vand beskytter helt ned til minus 18° C.

OK-kølervæsken er vel gennemprøvet og er den mest effektive frostbeskyttelse til automobiler og traktorer. Den angriber ikke f. eks. aluminiumstopstykker, gummi- eller læderpakninger, ligesom den forhindrer rustdannelse.

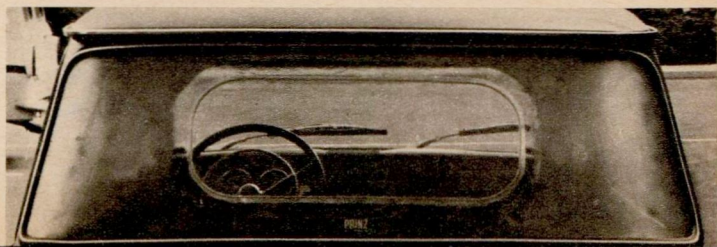

En 1-liter-dunk koster 5,75 kr., 2½-liter-dunken 13,40 kr. og 5-liter-dunken 25,70 kr.

UUNDVÆRLIG I VINTERTIDEN

På denne tid af året generer duggen på bilruden såvel fører som passagerer. En antidugrude er næsten uundværlig, især under kørsel om vinteren. Den gi-

ver simpelt hen en sikrere kørsel, og den kan købes meget billigt i Brugsen – i størrelsen 65,5×30,5 cm for 8,50 kr. og i størrelsen 77,5×38,5 cm for 10,85 kr.

KIRSTENS UDSTYR 5

Ønsker De
smukke hænder...

— så plej dem på
rette måde med

Arnisan
Glycerin

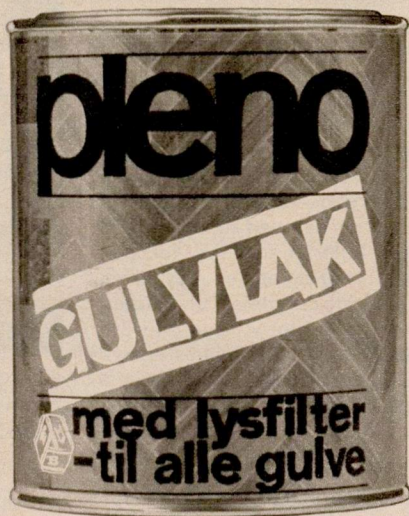
Spisestel, kaffestel eller sølvtøj samlede Kirsten ikke på, inden hun blev gift. Hun ville hverken eje eller ha' et komplet spisestel. Hun ville have smukke og dekorative ting i keramik, træ og glas på sit bord, og så er der ikke brug for et komplet stel.

Hendes forældre og svigerforældre har sølvtøj, og de havde svært ved at forlige sig med hendes sympati for *det rustfri*. De synes, hun skulle samle på et smukt sølvbestik og lovede at bidrage rundeligt til jul og fødselsdag. Men Kirsten sagde ligeud nej tak. Hun skulle ikke have noget at pudse, og hun fandt rustfrit stål smukt og praktisk.

Alligevel står der en sølvkaffekande med sukkerskål og flødekande på en sølvbakke i

GIV GULVET EN GANG LAK!

PLENO GULVLAK er en helt ny laktype med lysfilter. Kombinationen af speciallakker og flydende vinyl-plastic bevirker, at gulvene får en enestående slidstyrke. PLENO gulvlak kan anvendes til alt træværk — og ovenpå **alle** andre laktyper. Lysfilteret beskytter træet, så det ikke gulner, men bevares smukt og lyst.

Trægulve - Parket - Korkparket - Køkkenborde - Hobbyarbejder og naturtræ

BRUGSEN

hendes skab. En gave fra familien, som hun er glad for, men det kommer kun frem, når „sølvtojsgæster“ er på besøg. Heldigvis, siger Kirsten, er der nu opfundet sølvpudsemidler, der holder sølvtøjet blankt i måneder, så jeg ser med milde øjne på den flotte gave.

En tante skænkede hende 12 sølvteskeer af det dobbelt-rifledede, og de bruges dagligt til kaffe og te, for mærkeligt nok synes vi, det er rart med sølvteskeer på kopper. Det må være vanens magt, mener Kirsten, men bortset fra dette lille tilbagefald er vi meget tilfredse med vort rustfrit bestik D.S.

Som spisestel blev der kun anskaffet flade tallerkener og to anretningsfade. Til frugtgrød, tykmælk og suppe købte Kirsten ovnfaste, små skåle, som også kan bruges til meget andet. Sovsekande, fade til grøntsager og kartofler, brødbakke, kagefade o. l. mente Kirsten der var en chance for at få som bryllupsgave, og forventningerne blev ikke skuffet. Hun fik mange smukke keramikskåle og træbrætter til brød og kød, fine flettede brødbakker, salt- og pebersæt, en peberkværn og en stor og lille sovseskande i rustfrit stål. Hun dækker nemt et indbydende bord til hverdag og fest.

Hjemmets te- og kaffekopper er ganske enkle i tyndt, hvidt porcelæn. Vi synes godt om de smukke ting, der findes i fajance og keramik, men vi holder ikke af at drikke af tykke kopper, og så valgte vi disse. De er i den klassiske facon, der kan stables inden i hinanden. Lige-op-og-ned kopper er måske

smartere, men de fylder for meget på hylden og bakken, fordi de ikke kan sættes inden i hinanden. Sukker og flødekande er i turkis-blåt glas.

De praktiske danske Stub glas på fod har Kirsten valgt i to størrelser. Det store (2 dl) bruges til mælk, øl, vin og vand og det mindste til hedvin, vermouth og snaps. Stub glassene er smukke, og de er praktiske i brug – gode at drikke af, nemme at „blanke“, og de kan stables – og kompletteres.

De ret store, svagt grønne, glasdesserttallerkener bruges også som kagefade, til ost og til frugt. De ser godt ud på bordet sammen med den mørkegrønne, ret lave glasskål, som er god både til dessert, som salatskål og til frugt.

Nu er vi kommet igennem Kirstens udstyr, som vi misunder hende. Tænk om man havde haft alle de muligheder, dengang vi satte bo. Tro ikke, at hjemmet lyser af steril fornuft – tværtom. Ganske vist er udstyr og møbler valgt med tanken på, at tingene skal bruges, og at man skal kunne holde ud *at se på dem dag ud og dag ind*, men de er beviset på, hvad en klog arkitekt sagde for mange år siden: *Gode brugsting er smukke.*

På baggrund af det enkle og de gode kvaliteter præges hjemmets *atmosfære* af hans og hendes interesser. Klarinetten er hans hobby, små elefanter i tøj, metal, ben og træ er en af hendes. Grafik elsker de begge. Mellem tegninger og plakater på væggene, nodestativ, musikinstrumenter, elefanter og snurrepiberier fra farmors „etagère“ finder det rolige og fornuftige sig godt tilpas.

Kirstens bestik, glas og service

8 store spiseskeer
8 dessertskeer
8 store gafler
8 mindre gafler
8 knive
8 teskeer
1 grødske
1 lagkageske (æggekage)
1 sovseske
3 kompostskeer
4 pålægs gafler
12 sølvteskeer (gave)

8 glas til mælk, øl, vin og vand
8 glas til hedvin, vermouth o. l.
8 store glasasietter
1 stor glasskål, grøn
1 mindre glasskål

8 store, flade tallerkener
8 mindre, flade tallerkener
8 ovnfaste suppeskåle
8 par tekopper
8 par kaffekopper
8 kagetallerkener
1 sukkerskål
1 flødekande
4 æggebægre
2 tepotter
1 større fad
1 mindre fad.

alt dette er i
rustfrit stål, DS.

Jeg er i mit es

jeg ryger TRUMF

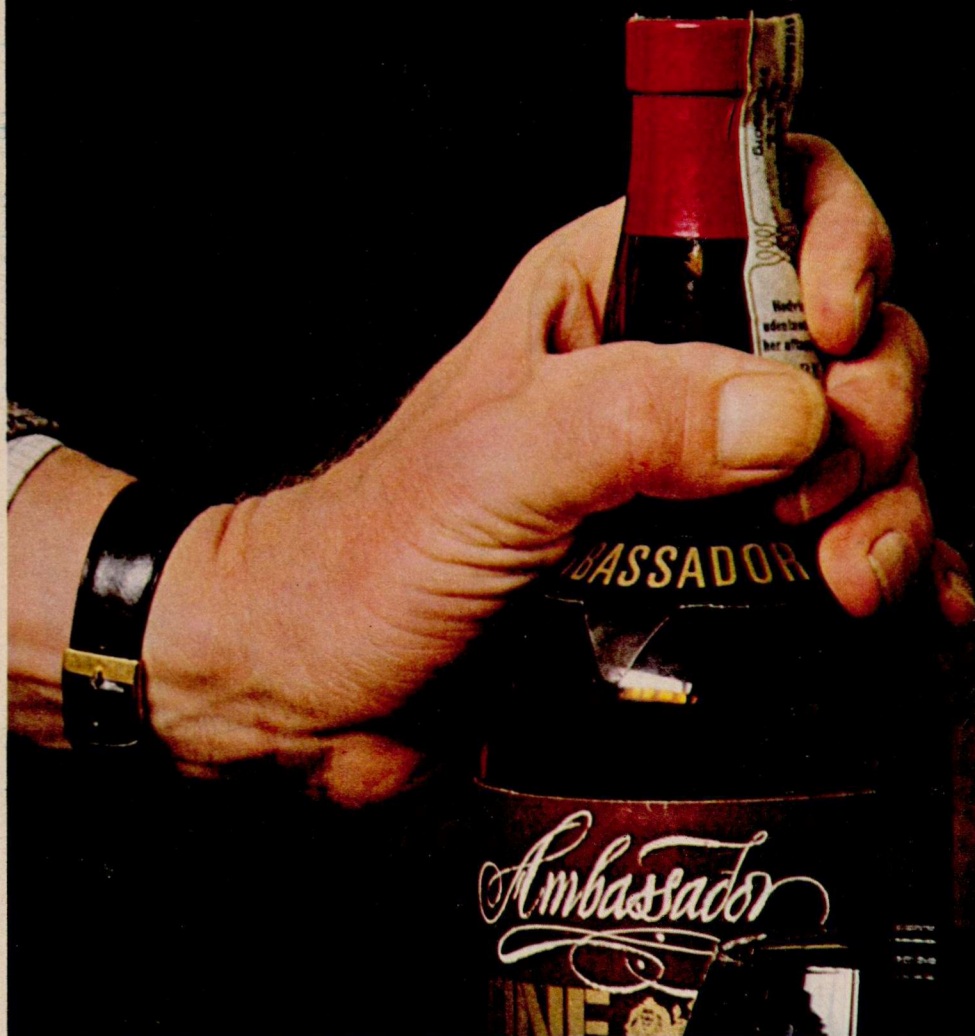
- ny
stor cerut
til kun
50 øre

Prøv den i dag
og sæt TRUMF
på Deres
cerutnydelse.

Fås i 10
og 50 stk.

Det er altid
Ambassador-tid...

*Der er altid en anledning til at glæde
Dem selv - og Deres gæster - med et
glas Ambassador Portvin, Sherry ell.
Madeira . . . som en festlig optakt til
en god middag, en hygge-drink ved
TV-tid - eller når De trænger til at
ha' det rart og være rigtig god ved
Dem selv!*

*P. S. Glem ikke Ambassador til
juledagene!*

BRUGSEN